

UNIVERZITA TOMAŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

Fakulta humanitních studií

**SOUVISLOST MEZI ŠKOLNÍM
PROSPĚCHEM A RODINNÝM
PROSTŘEDÍM U STUDENTŮ
STŘEDNÍCH ŠKOL**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Ing. Irena Ocetková Ph.D.**

**Vypracovala:
Milena Sedláčková DiS.**

Brno 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Souvislost mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů středních škol vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Ing. Ireny Ocetkové Ph.D. a uvedla v seznamu literatury všechny použité literární a odborné zdroje.

Brno 25. 4. 2009

Milena Sedláčková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Ing. Ireně Ocetkové Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 RODINA	7
1.1 VYMEZENÍ POJMU RODINA	7
1.2 RODINNÉ PROSTŘEDÍ	7
1.3 RODINA JAKO VÝCHOVNÝ ČINITEL	8
1.4 VÝVOJ RODIN VE DVACÁTÉM STOLETÍ	9
1.4.1 <i>Rodina prarodičů</i>	9
1.4.2 <i>Rodina po druhé světové válce</i>	10
1.4.3 <i>Rodina v současnosti</i>	10
1.5 POSTAVENÍ RODINY	11
1.6 FUNKCE RODINY	11
1.7 CITOVÉ VZTAHY V RODINĚ	12
1.7.1 <i>Citové vztahy</i>	12
1.7.2 <i>Budoucnost dítěte</i>	13
1.8 DRUHY RODIN	13
1.9 STYLY VÝCHOVY V RODINĚ	14
1.9.1 <i>Výchovné působení rodičů</i>	14
1.9.2 <i>Vhodné výchovné styly</i>	14
1.9.3 <i>Nevhodné výchovné rodinné styly</i>	15
2 ŠKOLA	17
2.1 VÝVOJ ŠKOLSTVÍ	17
2.1.1 <i>Škola v minulosti</i>	17
2.1.2 <i>Škola současnosti</i>	18
2.1.3 <i>Problémy současné školy</i>	18
2.2 DRUHY ŠKOL	18
3 VZTAH ŠKOLY A RODINY	20
3.1 POSTOJ RODIČŮ KE ŠKOLE	20
3.1.1 <i>Spolupráce rodičů se školou</i>	21
3.2 FAKTORY SPOLUVYTVÁŘEJÍCÍ KLIMA ŠKOLY	22
4 VZTAH UČITELE A STUDENTA	23
4.1 POSTAVENÍ UČITELE	23
4.1.1 <i>Postavení učitele v minulosti</i>	23
4.1.2 <i>Postavení učitele v současnosti</i>	23
4.2 ÚKOLY A POŽADAVKY Kladené NA UČITELE	23
4.2.1 <i>Dosažení vzdělávacích cílů pedagogem</i>	24
4.2.2 <i>Kompetence učitele</i>	24
4.2.3 <i>Výchovné působení pedagoga</i>	25

4.2.4	<i>Vztah učitel - student</i>	25
5	STUDENT	27
5.1	VÝVOJ STUDENTA, JEHO PROBLÉMY A ŘEŠENÍ	27
5.2	VZTAH STUDENTA KE ŠKOLE	28
5.3	SOCIÁLNÍ ZMĚNY U DOSPÍVAJÍCÍCH	28
6	CÍLE A PŘEDPOKLADY PRŮZKUMU	30
6.1	POPIS VZORKU RESPONDENTŮ	30
6.2	ETAPY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ:	31
6.3	POPIS METODY	31
6.4	POPIS VÝSLEDKŮ	31
6.4.1	<i>Zajímají se rodiče o školu, kterou studujete?</i>	31
6.4.2	<i>Chodí rodiče pravidelně na třídní schůzky?</i>	32
6.4.3	<i>Jak hodnotíte své studijní výsledky?</i>	32
6.4.4	<i>Zajímají se rodiče o akce pořádané školou?</i>	33
6.4.5	<i>Zajímají se rodiče pravidelně o Vaše studijní výsledky?</i>	33
6.4.6	<i>Radí se rodiče o vašem prospěchu s druhými rodiči?</i>	34
6.4.7	<i>Radíte se o svých problémech s rodiči?</i>	34
6.4.8	<i>Zlepšil se Váš prospěch oproti prvnímu ročníku?</i>	35
6.4.9	<i>Spolupracují rodiče se školou? Uveďte, prosím, jakým způsobem.</i>	35
6.4.10	<i>Máte doma pohodu, nebo máte s rodiči neshody?</i>	36
6.4.11	<i>Vychovávají Vás rodiče přísně?</i>	37
6.4.12	<i>Vyznačte, prosím, který ročník střední školy navštěvujete.</i>	37
	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	38
	ZÁVĚR	39
	REZUMÉ	41
	ANOTACE	42
	KLÍČOVÁ SLOVA	42
	ANNOTATION	42
	KEYWORDS	42
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	43
	SEZNAM PŘÍLOH	45
	PŘÍLOHY	46

Úvod

Přechod ze základní na střední školu přináší novým studentům řadu problémů, které souvisí s přizpůsobováním se novým podmínkám studia, vyšším nárokům které jsou na ně studiem kladeny, novému prostředí, neznámým spolužákům i profesorům. Někteří studenti se na změny a nové podmínky adaptují obtížněji, což může v konečném důsledku vést ke zhoršení jejich studijních výsledků, k nervozitě studentů, celkové nervozitě v rodině, trémě studentů a ke ztrátě motivace studentů k učení. Se stoupajícími nároky na studijní látku přichází většinou zhoršení školního prospěchu nových studentů. Studenti dosahující na základní škole vynikajících studijních výsledků i jejich rodiče změnu prospěchu zvládají těžko. Na tom, jakým způsobem se dokážou se ztrátou dosavadních výborných studijních výsledků vyrovnat, jak se začlení do nového kolektivu, jaký přístup ke studiu zaujmou, záleží ve velké míře na rodinném prostředí.

Pokud rodiče považují rozhodnutí o profesní orientaci a stupni vzdělání svých dětí za důležitý životní krok, napomáhají mu vytvořením vhodného rodinného prostředí a ovlivňují jeho vztah k hodnotě vzdělání, rozhodují o výběru vzdělávací instituce, spolurozhodují při volbě povolání dětí.

Tím přispívají k usnadnění a splnění zvoleného cíle svých dětí. Pokud naopak mají minimální zájem o profesní orientaci svých dospívajících dětí, nemají nebo si nenajdou čas, aby pravidelně komunikovali se školou, má tato spolupráce sestupný trend. Nedostatečná komunikace rodičů s učiteli a jejich nedůsledná spolupráce vede k postupnému zhoršení průměrného prospěchu studentů SŠ.

Prvními a nejdůležitějšími vychovateli v životě dětí jsou rodiče. Rodina se stává první výchovnou institucí, která nejvíce ovlivňuje vývoj dítěte. Profesionální pedagogická výchova do života dítěte zasáhne poprvé se vstupem do mateřské školky, ze které děti plynule přechází do základní školy a na kterou navazuje střední vzdělávání. Téma bakalářské práce jsem si vybrala pro důležitost těchto rodinných vztahů.

Cílem mé bakalářské práce je popsat teoretická východiska dvou institucí, které ovlivňují výchovu dítěte, tedy rodiny a školy, jakož i teoretická východiska jejich vzájemných vztahů, provést dotazníkové šetření na střední škole a to za účelem jeho vyhodnocení a zjištění, jak rodinné prostředí ovlivňuje prospěch studentů středních škol a jaký vliv má vztah rodičů a jejich dospívajícího dítěte, jakož i podpora a spolupráce rodičů se školou a komunikace mezi všemi účastníky výchovného a vzdělávacího procesu.

Začátek práce věnuji vymezení pojmu rodina, postavením rodiny a její funkcí. Zde se také zmiňuji o důležitosti citové vazby v rodině, o výchovných stylech, rodině jako prvotní vzdělávací instituci. Dále popisuji poslání, školy, její funkce a činnosti. V závěru práce se zabývám dotazníkovým šetřením, kdy zkoumám souvislost mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů SŠ. Protože bych ráda podala ucelený pohled na problematiku fungování těchto dvou rozdílných typů institucí, zabývám se nejen popisem těchto institucí a jejich posláním, ale i ostatními funkcemi, jejichž prostřednictvím plní rodina a škola svá poslání. Popis poslání rodiny a školy, jejich funkce a činnosti týkající se vlivu rodinného prostředí je podkladem pro následné dotazníkové šetření a pro vyhodnocení vlivu rodinného prostředí na školní prospěch studentů středních škol.

K vypracování bakalářské práce jsem využila obsahovou analýzu dostupné literatury, internetových zdrojů, zákonných norem a odborných časopisů, dále byly v rámci metody empirického šetření uskutečněny řízené rozhovory s učiteli středních škol a rodiči žáků středních škol. V praktické části práce bylo použito dotazníkové šetření. K vyhodnocení vlivu rodinného prostředí na prospěch dětí na středních školách byla využita metoda syntézy.

1 Rodina

1.1 Vymezení pojmu rodina

Pojem rodina zahrnuje vztahy mezi mužem a ženou, rodiči a dětmi v užším nebo širším smyslu. Její členové si navzájem poskytují morální a materiální pomoc a starají se jeden o druhého.

„Rodina je společenská skupina spojená manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí.“¹

Rodinu současnosti můžeme považovat za..., *„institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby.“* „... Za základ rodiny ve všech dosud známých společnostech je považován... „dyadický pár – muž a žena, tj. nějaká forma manželství nebo partnerství“... Rodina je postavena na trvalém partnerství osob opačného pohlaví. „Výchozím znakem rodiny je existence nejméně jednoho dítěte bez zřetele na jeho věk.“²

Dítě zažívá ..., *„dobrodiní rodinné výchovy i v takovém společenství, které podle zákona vůbec rodinnou není, a naopak může strádat psychickou deprivací tam, kde navenek jsou všechny znaky řádné rodiny nepochybně přítomny.“³*

1.2 Rodinné prostředí

Pro vytvoření domova je nezbytná určitá stálost prostředí. ..., *„Dítě si vytváří totiž citové vztahy nejen k lidem, kteří s ním žijí, ale i k věcem, které je obklopují, k přírodnímu okolí, ke krajině, zkrátka k celému životnímu prostředí.“⁴*

¹ Hartl, P. Hartlová, H.: *Psychologický slovník*, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, 512. s. ISBN: 80-7178-303-X.

² Kraus, B. Poláčková, V. *Prostředí člověk výchova*, Brno: Paido, 2001, 78 s. ISBN 80-7315-004-2.

³ Matějček, Z., Dytrych, Z.: *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*, 1. vyd. Praha: Grada, Publishing, spol. s r. o., 1999. 133 s. ISBN 80-7169-897-0.

⁴ Matějček, Z. *Rodiče a děti*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, 176 s.

Na každého z nás nejsilněji působí naše nejbližší okolí. V rodinném prostředí dítě získává první poznatky, vytváří si první zkušenosti, zažívá první neznámé situace a učí se je s pomocí rodičů řešit. J. Čáp a J. Mareš v knize *Psychologie pro učitele* Toto prostředí rozlišují následovně:

- Mikroprostředí – rodina, spontánně vzniklá skupinka dětí při hrách, školní třída, družina.
- Mezoprostředí – obec, sídliště, jejich okolí, region s jeho podmínkami přírodními, ekonomickými, kulturními.
- Makroprostředí – podmínky příslušné země a doby, společenskohistorické, kulturní, ekonomické i politické.

1.3 Rodina jako výchovný činitel

Výchova by se měla stát součástí spolupráce rodiny a školy. Je rozhodujícím činitelem, který vhodným způsobem reguluje vývoj dítěte. Výchova patří k nejsložitějším procesům, jaké známe. Vlastimil Pařízek zastává názor, že „*výchova kultivuje vztah člověka ke světu*“, jejím prostřednictvím se „*utváří vztah člověka k přírodě, ke společnosti i k sobě samému*.“ Zdůrazňuje, že podstatným znakem výchovy je „*záměrné, soustavné a organizované působení na člověka*.“⁵

Rodina má hlavní odpovědnost za výchovu svých dětí. Odpovědnost rodiny vyplývá z historických a kulturních tradic společnosti, je zakotvena v jejích právních a mravních normách.

Rodina jako výchovný činitel působí na vývoj, rozvoj a výchovu vlastních dětí jak v pozitivním, tak i negativním směru. Výchova by měla být součástí spolupráce rodiny a školy, neboť jde o řídicí činitel, který je nutný k tomu, aby mohl být vhodně regulován vývoj dítěte.

„*Výchovu lze chápat jako „záměrné ovlivňování socializačních procesů v souladu se společensky přijímanými normami a hodnotami a učení se společenským rolím,*“

⁵ Pařízek, V. *Obecná pedagogika*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 1994, 8 s.

když vzdělávání je proces vštěpování znalostí a dovedností nezbytných pro hraní těchto profesních, rodinných a občanských rolí.“⁶

1.4 Vývoj rodin ve dvacátém století

S vývojem, kterým stát postupem času procházel, souviselo i mnoho změn ekonomických, hospodářských i politických. Došlo ke změně postavení otce v rodině, postupně se měnil způsob bydlení, ženy se zapojily výrobního procesu a následně se měnili i vzájemné vztahy členů rodiny. Uvedené změny se neodrážely jen v rodině, ale i v celé společnosti

1.4.1 Rodina prarodičů

Rodina začátkem minulého století byla často velká. Na venkově běžně existovaly rodiny, ve kterých spolu žilo více generací, rodiče, děti, prarodiče, často i ostatní příbuzní, tety, strýcové a kmotři. Pozice a funkce každého člena rozvětvené rodiny byly pevně stanoveny. Matčinou úlohou byla péče o chod domácnosti, otec, byl nejdůležitějším, nejváženějším a nejrespektovanějším členem rodiny. Celou rodinu živil a finančně zabezpečoval, měl rozhodovací právo. V případě absence otce byla rodina finančně ohrožena.

Manželství domlouvali rodiče, kteří prioritně zohledňovali majetkové poměry budoucích manželů. Majetek byl při vzniku manželství z pohledu rodičů rozhodující. Na základě filosofie “láska ještě nikoho nenakrmila“ mnohdy vznikala manželství, ve kterých se rodily děti, často ne z lásky, důvodem jejich narození a povinností matky bylo zplodit pokračovatele a dědice rodu. Nicméně i přes to taková manželství spojovala vzájemná úcta, poslušnost a oddanost. Děti musely poslouchat svého otce a v rodině platilo to, co řekl a jak rozhodl, byť bylo toto rozhodnutí v přímém rozporu s jejich přáním. Děti rodičům až do smrti rodičů vykaly a líbali jim ruce. Jednalo se o gesta vděčnosti a poděkování za výchovu, stravu a střechu nad hlavou.

⁶ Sekot, A, *Sociologie v kostce* 3. vyd. Brno: Paido, 2006. 34 s. ISBN80-7315-126-X

1.4.2 Rodina po druhé světové válce

Rodina se po druhé světové válce začala měnit. Otec sám, díky zkrácené pracovní době, se kterou souvisel menší výdělek, již rodinu neuživil. Jeho pozice v rodině se oslabila. Žena byla zapojena do pracovního procesu. Velkou změnou pro ženu – matku, byla doba, kterou trávila se svým novorozenejším dítětem. Stát matkám umožnil placenou šestitýdenní mateřskou dovolenou. Poté musela opět nastoupit do zaměstnání.

Nutno uvést, že rodiny byly státem mnoha způsoby podporovány. Jednak přidělování podnikových bytů, jistotou zaměstnání až do odchodu do starobního důchodu, zřizováním podnikových jeslí, školek a školních družin.

Negativem pro děti samotné bylo, že byly matkami „dopravovány“ do jeslí ve velmi časných ranních hodinách, trpěli zvýšenou nemocností. Matky byly nuceny využívat „výhod OČR“. Měly časté pracovní absence, které byly ostatními spolupracovníky nepříznivě přijímány, což v konečném důsledku zvyšovalo jejich nervozitu a její přenos na děti.

Pokud byla matka v domácnosti, byla velkou výjimkou a společností byla přijímána rozpačitě, méněcenně. Péče o rodinu nebyla klasifikována jako „práce“, protože odpovědnost za výchovu dětí částečně převzal stát zřízením jeslí, školek, školních družin, zájmových kroužků apod.

1.4.3 Rodina v současnosti

Dnešní rodina se podstatně liší, ať už finanční úrovní, počtem dětí, (na jednu matku připadne 1,13 dětí) nebo počtem rodičů, kteří prochází životem dítěte. Mnoho manželství se rozvádí. V současné době média uveřejnila zprávu, která uvádí, že polovina manželství v ČR končí rozvodem. Rozvodem rodičů dochází k odloučení dítěte od jednoho z nich a ke ztrátě přehledu rodiče o běžných problémech dítěte. Pokud si rodič, který ze společné domácnosti odchází, najde nového partnera, může docházet ke konfliktům mezi dítětem a novým partnerem.

V dnešní době rodiče, jak otcové, tak ve velké míře i matky budují kariéru a k zakládání rodiny se rozhodují později nebo vůbec. Pokud matka děti porodí, často na ně nemá vzhledem k pokračující kariéře čas. Oba rodiče přicházejí domů až večer s hlavou plnou pracovních povinností. Otcové dnes mnohdy nezastávají roli živitele rodiny. Většina otců vydělává stejně jako matka, ale jsou časté případy, kdy otec vydělává méně, dokonce někteří otcové zastávají role matek, starají se doma o děti a živitelem rodiny je žena. V současných poměrech rodina ztratila část původních funkcí, včetně přinášení citového uspokojení, a přípravy dítěte pro současnou společnost a život v ní.

1.5 Postavení rodiny

Z postavení rodiny vůči ostatním výchovným činitelům působících na dítě vyvozují obecné závěry:

- a) rodiče jsou stěžejními vychovateli, všichni ostatní vychovatelé mohou doplňovat jen to, co bylo ve výchově dosaženo rodiči,
- b) čas, který tráví rodiče s dětmi, nepůsobí kladně sám o sobě. Závisí na morálních, kulturních a pedagogických,
- c) rodiče jsou odpovědní za výchovu svých dětí vůbec, nejen za výchovu v rodinném prostředí,
- d) nejdůležitějším faktorem úspěšné rodinné výchovy je kvalitní společný životní styl rodičů a dětí,
- e) kvalitní výchovu ve volném čase tvoří hodnotné příležitostné kontakty, zážitky, činnosti dětí, za což prvořadě nese odpovědnost rodina.

1.6 Funkce rodiny

Rodina plní celou řadu funkcí, např.:

- výchova a vzdělávání,
- biologicko - reprodukční,
- materiální zabezpečení,

- péče o zdraví a to i duševní,
- vedení k morálním a estetickým zásadám,
- vedení k úctě ke kulturnímu dědictví,
- podporovat ale i usměrňovat vývoj dítěte.

„Podle toho jak jsou rodinou jmenované funkce plněny, dělíme rodiny:

- a) **funkční** (ta nemá zjevné problémy),
- b) **problémová** (má sice potíže, ale ty ještě zásadně neohrožují vývoj dětí),
- c) **dysfunkční** (neplní ani základní úkoly).“⁷

1.7 Citové vztahy v rodině

„V citových vztazích se uspokojuje potřeba životní jistoty. Děti lásku přijímají, ale také ji vracejí.“⁸

1.7.1 Citové vztahy

V rodině, jsou pro dítě důležité hluboké vnitřní citové vztahy a vazby. Při povrchních rodinných vztazích, při nejistotě dítěte dochází k jeho citové deprivaci. „Proto je stabilita rodinného prostředí velmi významnou podmínkou jeho vývoje a cennou devízou do budoucnosti. V citových vztazích nabývá dítě jistotu, že nebudou svými nejbližšími a nejmilejšími lidmi opuštěni, a na základě této jistoty je v dospělosti samo schopno hodnotných citových vztahů.“⁹

Podmínkou vzájemného uspokojování citových potřeb je, že rodičům a vychovatelům, kteří se podílejí na jeho výchově, není osud dítěte lhostejný. Osobně se v jeho životě angažují a upřímně jim na dítěti záleží. Pokud se má dítě dobře vyvíjet, potřebuje ze svého nejbližšího prostředí dostatečný přísun podnětů, jako

⁷ Kohoutek, R., *Pedagogická Psychologie*, s., IMS Brno 152 s.

⁸ Matějček, Z., Langmeier, J.: *Výpravy za člověkem*, 1.vyd. Praha: Odeon, 1981, 214s.

⁹ Matějček, Z., Dytrych, Z.: *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., 1999. 133 s. ISBN 80-7169-897-0

je stálost prostředí. Musí mít životní jistoty a vědomí, že je rodiče a širší rodina kladně přijímá. Potřebuje i jasnou perspektivu budoucnosti.

1.7.2 Budoucnost dítěte

Jedním z hlavních rysů rodinné výchovy je uspokojování psychické potřeby otevřené budoucnosti, jak ji přináší dospělému člověku jeho dítě. V případě, kdy má vychovatel možnost formovat jeho budoucnost, plánovat, těšit se na ni, dělat si o ni starosti. *„Kdy neodděluje svůj osobní čas od času dítěte a kdy počítá s tím, že v dítěti svůj osobní čas přesáhne.“¹⁰*

Narozením dítěte si rodiče představují jeho budoucnost. Plánují ji a jsou potěšeni jeho vhodným výběrem nebo se naopak snaží pochopit, proč jejich představy o jejich budoucnosti nesplnilo. Některá rozhodnutí dětí nesou těžce, jindy jsou i přes nesouhlas s jeho výběrem překvapeni odhodláním jít si za svým cílem a přejí mu, aby došlo do cíle a vytýčený cíl splnil jeho představy. Bývají velmi zklamáni, pokud dítě žádný cíl nemá.

1.8 Druhy rodin

„Jestliže je rodina v základní podobě tvořena oběma rodiči a jejich dítětem či dětmi, pak v neúplné rodině zůstává s dítětem či dětmi jen jeden z rodičů, přičemž ten druhý chybí.“¹¹

O rodinné výchově můžeme mluvit i tam, kde dítě uspokojuje potřeby rodičů, nebo....., *„svých dospělých vychovatelů, a kde tito vychovatelé uspokojují potřeby dítěte.“¹²* Podmínkou je, že dítě těmto vychovatelům „patří“ (i když to třeba není zákonem potvrzeno), na jeho osudu se osobně angažují a žijí pro ně.

- vlastní

- nevlastní

¹⁰ Matějček, Z., Langmeier, J.: *Výpravy za člověkem*, 1.vyd. Praha: Odeon, 1981, 214 s.

¹¹ Matějček, Z. *Rodiče a děti*, 1.vyd.Praha: Avicenum, 1986, 29. s.

¹² Matějček, Z., Langmeier, J.: *Výpravy za člověkem*, 1.vyd. Praha: Odeon, 1981, 213. s.

- úplná
- neúplná

1.9 Styly výchovy v rodině

Vztah dítěte k rodičům je ovlivněn vztahem rodiče k dítěti. Rodiče by měli své dítě respektovat jako potomka a od něj odvíjet i svůj vztah k němu. Rozumět jemu i jeho potřebám a respektovat jeho práva a individualitu. Dítě by mělo své rodiče respektovat a mít k nim přirozenou lásku a úctu.

1.9.1 Výchovné působení rodičů

V dnešní uspěchané době je pozornost rodičů k dětem často nahrazována pořízením počítačů a téměř dokonalých mobilních telefonů, které mají nahradit chybějící teplé lidské slovo. Proto je důležité, aby rodina plnila při výchově dětí všechny důležité funkce. V odborné literatuře najdeme různý počet výchovných stylů. Všechny jsou ale rozvedením níže uvedených funkcí rodiny. V dnešních podmínkách by rodina měla plnit následující funkce: reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, sociální, emocionální a výchovnou.

Intenzita vlivu, který mají dospělí a vrstevníci na dítě, se v průběhu různých věkových období mění. Pro život dítěte mají velký vliv prožitky rodinných vztahů a společně strávené okamžiky s rodinou. Pokud to není možné, je ovlivněna funkčnost rodiny. Rodiče by si měli uvědomit, že každé dítě je osobností samo o sobě. Tak, jak vychováváme své děti, tak budou oni vychovávat v budoucnu svoje děti. Za špatný vztah a chování dítěte k rodičům i k okolí nelze vinit pouze dítě, ale také samotné rodiče, kteří jsou jim špatným vzorem.

1.9.2 Vhodné výchovné styly

Výchovné styly jsou založeny na správném vzoru dospělých. Na dostatek času věnovaný dítěti, na jeho zájmy, koníčky, kamarády, a školní prospěch. K vhodnému výchovnému stylu patří rozvoj samostatnosti dítěte, dostatek lásky, pocit bezpečí,

respekt k jeho potřebám. Dát dítěti možnost bez strachu a napětí se projevit. Rodiče by měli brát dítě vážně a mít čas a trpělivost na pomoc při řešení jeho problémů.

1.9.3 Nevhodné výchovné rodinné styly

Jmenované nevhodné výchovné styly mají za následek negativní projev chování dítěte.

Autoritativní rodinná výchova

Jeden z rodičů uplatňuje svoje názory a vyžaduje od dítěte absolutní podřízenost. Dítě je buď pasivní, nebo agresivní, kdy agrese se stává formou jeho obrany.

Nedostatečná rodinná výchova

Rodiče mají málo času, věnují se svým koníčkům, jsou pracovně vytíženi, podlehli alkoholu apod. Dítěti se nevěnují, zvyšují jeho pocit nezávislosti na rodičích, nevytváří mu žádný vzor. Děti mívají časté konflikty s ostatními vrstevníky.

Výchova laxní

Projevy dětí u rodičů zůstávají bez odezvy, nedostává se jim ze stran rodičů pochvaly ale ani pokárání. Důsledkem je nevyzrálость dětí. Protože nemají vzory z rodiny, v dospělosti se jim často rozpadají partnerské vztahy.

Pedocentrická výchova

Dítě je středem zájmu, samo si určuje, co chce a co bude dělat. Rodiče jsou v roli jeho sluhů. Dítě má často potíže začlenit se do kolektivu a bývá neoblíbené.

Hypersenzitivní výchova

Znakem je opičí láska rodičů k dítěti, většinou jedináčkovi. Dítě je jimi hýčkáno a rozmazlováno. Výchova „umetání cestiček“ vede dítě k absenci vůle k překonávání překážek a je spojena s problémy se začleněním do kolektivu.

Repulzivní výchova

Je příznačná pro rodiny, kterým se narodilo, nebo vychovávají postižené dítě. Rodiče postižené dítě odmítají a odstrkují ho. Mají vůči němu pocity zatrpklosti, vlastního neúspěchu a zklamání.

Výchova deklasující

Vede k podceňování osobnosti dítěte. Snižuje sebevědomí a zvyšuje nechuť se do něčeho pustit, bere mu přirozenou odvalu. Určitým znakem je zesměšňování dítěte. To se brání agresivitou nebo pasivitou, je zakomplexované a hledá si cestičky k podvodům, jen aby dokázalo, že úkol zvládne.

Preferující výchova

Objevuje se u vícečlenných rodin, můžeme o ní mluvit z pohledu prvorozenosti, pohlaví, nadání, pořadí mezi sourozenci apod. Negativně působí na ostatní členy rodiny.

Merkantilní výchova

Vyskytuje se v rodinách s velmi dobrými majetkovými poměry. Rodiče kompenzují nedostatek času a zájem o dítě bezdůvodným odměňováním. Např. nepřiměřeně vysoké nebo bezdůvodné kapesné. Výsledkem výchovy je, že dítě nezná hodnoty.

Brutální výchova

Výrazným znakem výchovy je tělesné trestání. V mnoha případech v kombinaci s duševním týráním.

Perfekcionistická výchova

Rodiče přenášejí nenaplněné ambice na své dítě. Mnohdy nerespektují možnosti dítěte a přetěžují je. Často dochází až k psychickým poruchám dítěte.¹³

Výchova dětí je velmi náročná činnost a snaha rodičů dobře vychovávat své dítě je stále obtížnější a náročnější. Recept na nejlepší výchovu neexistuje.

¹³ <http://dps.bifur.net/sem1/pedagogika/pedagogika17.pdf>

2 Škola

Škola je v životě každého člověka zcela neopomenutelnou složkou. Většina z nás v ní stráví minimálně 13 let, ale běžně počítáme se studiem delším. Studium na střední škole považujeme za základní vzdělávací standard. Škola a školní prostředí ovlivňují náš život a stává se také předmětem našich vzpomínek. Bohužel ale ne vždy kladně. Přístup některých pedagogických pracovníků ke studentům, může na dlouhý život být jejich noční můrou. Studenti tyto situace řeší absencí ve vyučování, dochází k zhoršování jejich školního prospěchu a k negaci výchovně vzdělávacího procesu.

2.1 Vývoj školství

2.1.1 Škola v minulosti

Zavedením povinné školní docházky se otevřela možnost vzdělání i dětem z nejhudších rodin, do té doby pro ně nedostupné. Postupně docházelo ke vzdělávání celých generací. Je pravdou, že všichni žáci neměli tu možnost dále ve vzdělávání pokračovat. Hlavním důvodem byla malá dostupnost např. reálných gymnázií, která byla ve městech a studium se tak stávalo finančně náročnou záležitostí. Pro venkovskou rodinu byl odchod studenta do města ztrátou pracovní síly. Základní vzdělání bylo poskytnuto všem dětem a stalo se velkým přínosem jak pro člověka, tak i pro celou společnost.

Mezi rodiči a učitelem nebo panem „řídícím“ panovala vzájemná úcta. Učitel, jako nositel kultury byl hned po panu faráři nejvzdělanějším mužem v obci. Dostávalo se mu velké vážnosti přes to, že spolupráce rodiny a školy nebyla vždy nejpříznivější. Z pohledu rodičů neměla školní docházka takovou míru důležitosti, jakou měly sezonní polní práce, na jejichž výsledku závisela obživa celé rodiny. Z jejich pohledu byl čas na učení v zimě, kdy na polích nastal vegetační klid.

2.1.2 Škola současnosti

Podmínky pro školní výuku i pro učitele se podstatně změnili. Studenti už dávno nepíší na břidlicovou tabulku, ani násadkovým plnicím perem namáčeným v kalamáři, umístěným na lavici. Překonána jsou bombičkou pera, v sešitech se na začátku školního roku nelinkují okraje. V učebnách nenajdeme dříve nepostradatelnou mapu naší republiky, barevné obrázky, meotary a diaprojektory, pomocí kterých učitelé doplňovali a zpestřovali výuku. Dnes jsou běžnými didaktickými pomůckami školy dataprojektor a kvalitně vybavené počítačové učebny.

V budovách škol najdete automaty na sladkosti a svačiny, studenti pijí coca-colu nebo jiné sladké nápoje. Slabší jedinci bývají šikanováni silnějšími spolužáky. Rozdíl mezi kapesným studentů a platem učitele je mnohdy nepatrný. Málokterý student nemá kvalitní mobilní telefon. Prakticky se bez něj neobejde. S mobilem vyrostl, nutně ho potřebuje, i když telefonování je zpravidla až to poslední, k čemu ho používá. Ale neumí už bez něj žít. Studenti jsou sebevědomí, mnohdy velmi neuctiví k pedagogům i k vlastním rodičům. Hodnotový žebříček si budují podle vzoru stylových časopisů, starších spolužáků, počítačových her a filmů. Rodič přestal být vzorem a učitel autoritou.

2.1.3 Problémy současné školy

Tradiční model české rodiny prochází krizí. Důsledky jsou viditelné ve výchově a následně v chování studentů ve škole. O krizi můžeme hovořit také v souvislosti spolupráce rodiny se školou a postoji rodičů k pedagogům. Učitelé tvrdí, že přibývá agresivních rodičů. Kromě toho, že často kryjí a omlouvají absence svých dětí, obviňují učitele za to, že za špatné studijní výsledky studenta je odpovědný právě on. O pravdivosti jejich tvrzení se lze přesvědčit osobní účastí na třídních schůzkách.

2.2 Druhy škol

Aby škola mohla vykonávat svoji činnost, musí být zapsána v tzv. školském rejstříku. Zřizovatelem škol jsou obce, kraj nebo ministerstvo školství. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání krom jiného stanovuje druhy škol:

- mateřská škola
- základní škola
- střední škola – gymnázium, střední odborné školy
- konzervatoř
- vyšší odborná škola
- základní umělecká škola
- jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky

3 Vztah školy a rodiny

„Rodina je „starý partner a rival školy“, ve všech vyspělých společnostech jsou rodina a škola dvě významné sociální instituce, které si jsou v principu nepřátelské. Vyplývá to z jejich společenských funkcí, jež směřují proti sobě.“¹⁴ Rodina funguje jako stabilizátor společnosti svojí snahou přenést, zachovat mezigeneračně sociální status.

3.1 Postoj rodičů ke škole

Milada Rabušicová ve své knize Škola a (versus) rodina zařazuje a opisuje rodiče v několika kategoriích:

Rodiče jako zákazníci (klienti)

- záměrně zvolili konkrétní školu pro své dítě
- přejí si odborně kvalifikované učitele
- trvají na podávání informací.

Rodiče jako problém – „nezávislí“ rodiče

- neudržují kontakt se školou
- preferují zájmové kroužky před domácí přípravou do školy
- jsou přesvědčeni, že mají na výsledky vzdělávání dítěte větší vliv než škola.

Rodiče jako problém

- nezajímají je školní výsledky jejich dětí
- nezajímají se o to, jak se student ve škole chová,
- přehnaně dítěti pomáhají s plněním školních povinností,
- řeší s učiteli a vedením školy každou maličkost,
- přehnaně kritizují práci učitelů i vedení školy.

¹⁴ Možný, I. *Pedagogika*, 1. vyd. SLON: Studijní texty 2004, s. 309–311. ISBN: 978-80-86429-87-82004.

Rodiče jako výchovní partneři

- rádi si s učiteli vyměňují informace o tom, jaké dítě je, a názory na to, jak k němu přistupovat,
- pomáhají dítěti, aby ve škole pracovalo co nejlépe (vytvoří mu dobré podmínky pro učení)
- jsou ochotni poskytnout pomoc třídě svého dítěte (např. zapojením do pořádání třídních akcí, poskytnutím finančního daru).

Rodiče jako sociální partneři

- snaží se ovlivňovat rozhodování o důležitých věcech ve škole,
- zapojují se do formálních rodičovských struktur ve škole (např. rodičovské sdružení),
- vystupují na veřejnosti v zájmu školy (např. v místním zastupitelstvu, v místním tisku).

Rodiče jako občané

- zajímají se o konkrétní školu i po skončení docházky jejich dítěte,
- usilují, aby škola sloužila i jiným účelům, než je vzdělávání.¹⁵

3.1.1 Spolupráce rodičů se školou

Podle stupně angažovanosti rodičů lze spolupráci rodiny a školy rozdělit:

1. Rodiče aktivní v rámci třídy a školy, kterou dítě navštěvuje (tvoří asi jednu pětinu všech rodičů).
2. Rodiče omezující aktivitu pouze na učební výsledky svého dítěte, maximálně na individuální kontakty s jednotlivými učiteli
3. Rodiče neprojevující žádný zájem, školu nenavštěvují.¹⁶

¹⁵ <http://ucitelske-listy.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/AR.asp?ARI=102981&CAI=2147>

¹⁶ <http://psycho-1.blogspot.com/2007/06/mrabuicov.html>

3.2 Faktory spoluvytvářející klima školy

Prvním kontaktem mezi rodiči, dítětem a školou se stává zápis do první třídy. Každá škola má určitou představu, co může od rodičů očekávat a naopak. Tato vzájemná očekávání mohou být rozdílná. Škola může mít mimo jiného například představu o aktivní účasti a pomoci rodičů škole, bez toho, aby ji blíže vymezila. Tendencí rodičů naopak je, aktivitu přenechávat škole.

Postoje rodičů ke škole jsou ovlivňovány celou řadou faktorů. Často plynou z vlastních vzpomínek a zkušeností na školní docházku i ze zkušeností se staršími dětmi a jejich učiteli. Přispívá k tomu zejména pověst dané školy, informace od ostatních rodičů a osobní kontakty s některými učiteli.

Zkušenosti z praxe a ukazují, že ve vztazích rodiny a školy stále existuje hodně bariér, které vyplývají z nedůvěry, malého respektu, nevhodné komunikace a neochoty komunikovat. Škola se snaží o hledání optimálních přístupů. Mezi výrazné nedostatky školy patří nadřazenost školy jako instituce, formální přístup a minimální kontakt s rodiči. Jedná opatrně, aby u rodičů nevyvolala pocit, že jsou k něčemu nuceni, že něco musí. Konečný výsledek tohoto systému „spolupráce“ může být nedostatečná vzájemná informovanost, špatná komunikace, obavy rodičů ze školy a školy z rodičů. Vztah mezi školou a rodinou není snadno zvládnutelnou oblastí.

Komunikace rodičů a učitelů téměř neprobíhá. Když nejsou problémy, věci fungují, je normální vzájemně nekomunikovat. Přímá komunikace rodič - učitel probíhá, pokud studentům něco nevyhovuje, nastal problém s prospěchem nebo chováním studenta ve škole.

4 Vztah učitele a studenta

4.1 Postavení učitele

4.1.1 Postavení učitele v minulosti

V minulosti byl pan učitel velkou autoritou jak u studentů ve škole, tak u rodičů a široké veřejnosti. Studenti si netroufali o panu učiteli mluvit jinak než s úctou a stěžovat si na něj. Úcta a respekt k osobě učitele byly velké. Kázeňské prohřešky řešil učitel ihned. Rodiče školními problémy studentů zbytečně nezatěžoval. Že si nedovedl poradit sám, by považoval za ostudu. Profesori na gymnáziu byli v úctě nejen u studentů, ale i u všech obyvatel města.

4.1.2 Postavení učitele v současnosti

Dnes učitel o takové úctě a důvěře, kterou mívali jeho předchůdci, a po právu jim také náležela, čte jen v dobovém tisku. Téměř každý kázeňský problém, který se ve škole objeví, řeší učitel napsáním poznámky. Otázkou zůstává, jaký výchovný efekt a jak silné výchovné působení poznámka má.

Učitel svým výchovným působením má možnost formovat osobnost studenta. U některých studentů dochází vlivem výchovného působení učitele k dobrým výsledkům, ale u jiných studentů toto působení tak příznivé výsledky nemá, naopak někdy vede opačně, než bylo původně učitelem zamýšleno.

4.2 Úkoly a požadavky kladené na učitele

- vzdělávat, vyučovat a řídit osvojování vědomostí, dovedností a návyků
- a rozvoj schopností studentů
- formovat postoje a zájmy
- vytvoření specifických vztahů mezi studenty navzájem
- osvojení potřebných pedagogických a psychologických poznatků, metod

- a způsobů myšlení, zdokonalovat svoji práci
- organizovat a koordinovat činnost studentů a ovlivňovat formování jejich osobnosti.

4.2.1 Dosažení vzdělávacích cílů pedagogem

Učitelova práce a její výsledky do značné míry závisí na jeho znalosti studentů. Dobrá znalost studentů podporuje vzájemné porozumění a spolupráci ve třídě. Pro každého učitele je přínosem, pokud se vyvaruje chyb v pozorování a posuzování studentů.

„Jakým způsobem učitel dosáhne výchovně vzdělávacích cílů u svých studentů, závisí na:

- *znalosti věci, kterou má vyučovat*
- *profesionální připravenosti*
- *kladném vztahu k učitelství.*“¹⁷

4.2.2 Kompetence učitele

*„Učitel je člověk, který díky svému vzdělání a zkušenosti dokáže dělat věci, které ostatní lidé neumí, nebo je dělá spolehlivěji, efektivněji.“*¹⁸ Učitel dokáže citlivě přizpůsobit své jednání dané situaci a kontextu, umí pružněji reagovat na novou situaci. Zkušení učitelé mají řadu důležitých vědomostí a dovedností.

Tři základní složky kompetence učitele:

- *kompetence k vyučování a výchově*
- *osobnostní kompetence (odpovědnost za pedagogické rozhodnutí)*
- *rozvíjející kompetence (sebereflexe, adaptivita aj.)*¹⁹

¹⁷ Grecmanová, H.; Holousová, D.; Urbanovská, E.; Bůžek, A. *Obecná pedagogika II.* Olomouc: Hanex, 2003. 168 s. ISBN 80-85783-24-X

¹⁸ Kalhous, Z.; Obst, O. *Školní didaktika.* Praha: Portál, 2002. 62 s. ISBN 80-7178-253-X.

¹⁹ Švec, V. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky.* Brno: MU Brno, 1997. 60 s. ISBN 80-120-1308-7

4.2.3 Výchovné působení pedagoga

„Účinnost učitelova výchovného působení závisí také na jeho sebepoznání sebekontroly, na jeho emocionální vytrvalosti. Příznivě působí na studenty učitel, který je zralou osobností. Nepříznivě působí učitel nezralý, např. egocentrický, agresivní, učitel, který nedovede spolupracovat s lidmi vážít si jich.“²⁰

Učitel by se měl zaměřit na tři základní okruhy výchovného působení:

- *posilování žádoucího chování i jednání žáka – jeho postoje, zájmy, prožitky apod.*
- *tlumení nežádoucích projevů žáka*
- *navozování nových vzorků chování a jednání žáka.²¹*

4.2.4 Vztah učitel - student

„Každý člověk má potřebu komunikace-vzájemného porozumění, uznání, respektu. Pedagogická komunikace je vyměňování informací a vzájemné působení: učitel – žák – skupina žáků – školní třída. Je důležitým projevem osobnosti učitele.“²²

Učitel by se měl snažit porozumět všem studentům, komunikovat s nimi na stejné úrovni. Respekt mezi učitelem a studentem má být vzájemný. Velmi důležitá je používaná forma komunikace. Je závislá na situačních a trvalejších podmínkách:

- komunikace učitele a studenta,
- vzájemný postoj učitele a studenta,
- klima ve třídě,
- celkový způsob výchovy.

Při výchově pedagogičtí pracovníci zapomínají na svá prožitá středoškolská léta na střední škole a na své tehdejší chování. Nejsou výjimkou pedagogové, kteří na středních školách patřili mezi problémové studenty, a dnes nejsou schopni

²⁰ Kohoutek, R. *Pedagogická psychologie*, Brno: IMS, 2006. 80 s.

²¹ Kusák, P., Dařílek, P. *Pedagogická psychologie*. Olomouc: UP, Pedagogická fakulta, 2002. 176 s. ISBN 80-244-0294-7

²² Čáp, J.; Mareš, J. *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. 268 s. ISBN 80-7178-463X

pochopit chování svých studentů. Často studenty napomínají za drobné prohřešky a dívají se na ně s nepochopením.

5 Student

Jakým způsobem se student chová a jak komunikuje s ostatními studenty ve třídě, s učiteli, je možné pozorovat jednak ve vyučování, nebo o přestávkách, na výletech a při školních akcích. Tam vznikají dobré příležitosti k neformálním rozhovorům a následnému zjištění, zda je student zapojen do mimoškolních aktivit, jak je v nich úspěšný a jak dlouho se jim věnuje.

5.1 Vývoj studenta, jeho problémy a řešení

Student si vytváří vztah k učiteli podle vlastností, které u něj nachází a vyhovují mu. V neposlední řadě je tento vztah ovlivněn sociálním prostředím, ve kterém vyrůstá. Na střední škole, je vztah studenta k učiteli dán přímou souvislostí k předmětu, který učitel vyučuje. Student kladně hodnotí učitele, který se mu snaží porozumět. Takový učitel získává přirozenou autoritu.

Musíme si uvědomit, že život studenta není bez starostí. Nemá sice zodpovědnost za nikoho dalšího, nemusí si dělat starosti se zaměstnáním a vyděláváním peněz, nemá existenční starosti. Jeho problémy jsou zaměřeny do citové oblasti.

Nejvýznamnější citové problémy:

- rozchod s přítelem/přítečkou,
- problémy v rodině, nejen, se svými rodiči, ale i vzájemné problémy rodičů,
- postavení ve skupině (partě).

Všechny tyto události mohou mít nepříznivý vliv na psychiku studenta a odráží se na jeho výkonech a studijních výsledcích. Stává se, že student je v prvním ročníku bezproblémový a úspěšný, ale v následujících ročnících se jeho chování i prospěch zhorší. Důvodem nepříznivých změn mohou být právě již zmíněné problémy nebo změny.

5.2 Vztah studenta ke škole

Vztah studenta ke škole je podmíněn řadou okolností. Výchovným a výukovým přístupem učitele, způsobem motivace, úspěšností studenta a jeho začleněním do třídního kolektivu. Jeho osobní spokojenost v oblasti seberealizace a v oblasti sociálních vztahů s učitelem a spolužáky, atmosférou ve školní třídě i celkovým klimatem školy.

Student střední školy už není dítětem v pravém slova smyslu, ale není ještě ani dospělý. Dospívá postupně, a tento proces označujeme jako pubertální věk. Jako rodiče bychom měli mít pochopení pro jejich objevující se nechuť k učení, nedostatek trpělivosti k soustavné práci, agresivní chování ke všem dospělým.

Na jedné straně disponují studenti přehnaným sebevědomím a bezohlednou ctižádostí, na straně druhé podceňují svoje schopnosti, jsou nesamostatní a mají všeobecný odpor k radě a domluvě ze strany dospělých. Rodiče musí své děti umět pochopit, učitel musí se studenty umět jednat. Názor, že každá lumpárna je založena na zlém úmyslu, se nezakládá vždy na pravdě. Děti jako studenti jsou jiní, než chceme, jsou prostě sví.

5.3 Sociální změny u dospívajících

...*“s pubertou je tomu tak, jako když se housenka zakuklí a z kukly pak vylétne krásný, hotový, dokonalý motýl.”*²³ Každé dítě prožívá svoji pubertu jinak. Někdo bouřlivě, jiný bouřlivěji. V obou případech kladou na své okolí stupňující se nároky. Učitelé čelí tomuto náporu podstatnou část pracovního dne, a odolávají úspěšným pokusům o rozhození jejich psychické stability.

Změny u dospívající mládeže se netýkají pouze biologických změn, ale i změn sociálních, například:

- studenti si volí střední školu, kde navazují nové kontakty a hledají místo v novém kolektivu,

²³ Matějček, Z. *Rodiče a děti*, 1.vyd.Praha: Avicenum, 1986, 299 s.

- zvykají si na nové učitele na jejich přístupy a způsoby výuky,
- mnozí přecházejí z rodiny do internátu, kde si zvykají na nové spolubydlící a jejich návyky z domova. (např. hygienické).
- nemívají pochopení pro chování svých vrstevníků,
- jsou zaskočeni nestálostí přátelství a citů.

Pro studenty střední školy je charakteristická nová kvalita vzdělávání a sebevzdělávání. Škola vede studenta k rozvoji jeho osobnosti, rozumových schopností, k vytváření úcty k rodičům i ostatním lidem, a okolnímu světu. Její cíle a vzdělávací obsah s ní počítají. Toho si musí být vědomi studenti i jeho rodiče. Jestli chceme dítě jako dítě nebo studenta pochopit a pomoci mu, musíme rozumět jemu a hlavně sami sobě. ...,*Puberta sama nedělá zázraky, tak jako sama o sobě nedělá katastrofy.*“²⁴

²⁴ Matějček, Z. *Rodiče a děti*, 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986, 301. s.

6 Cíle a předpoklady průzkumu

Cílem průzkumu bylo zjistit, zda má rodinné prostředí vliv na školní prospěch u studentů středních škol a do jaké míry se vzájemně obě prostředí prolínají a ovlivňují.

V průzkumu budu ověřovat zájem rodičů o školu, kterou jejich děti studují, jejich ochotu ke spolupráci se školou, informovanost rodičů o studijních výsledcích, a vliv rodinného prostředí u studentů, očima studentů.

Předpokladem bylo, že studenti středních škol, jejichž rodiče pravidelně navštěvují třídní schůzky, zajímají se o prospěch svých dětí a spolupracují se školou a zabezpečí dětem výchovu ve vhodném rodinném prostředí, mají lepší prospěch, než studenti, jejich rodiče se o studium svých dětí a jejich studijní výsledky nezajímají, se školou nekomunikují a vhodné rodinné prostředí dětem neposkytují.

V průzkumu ověřuji, zda platí, že prospěch u studentů středních škol rodinné prostředí přímo ovlivňuje. Výsledky odpovědí jsou zpracovány a uvedeny v příslušných tabulkách, které jsou součástí vlastního průzkumu.

6.1 Popis vzorku respondentů

Průzkum byl proveden na konci roku 2008. Pomocí dotazníků byli dotazováni studenti ve věku 16 – 19 let, studující tedy nižší i vyšší ročníky humanitně založených středních škol. Nebyli osloveni studenti prvních ročníků, neboť by nemohli zodpovědět otázku srovnání prospěchu.

Bylo osloveno 230 respondentů. Dotazníky byly záměrně rozdávány stejnému počtu chlapců a stejnému počtu dívek z brněnských i mimobrněnských středních škol. Získáním stejného počtu odpovědí od obou pohlaví bylo možné vytvořit srovnání pohledů chlapců a dívek na jednotlivé otázky dané problematiky.

6.2 Etapy dotazníkového šetření:

1. vypracování dotazníků a jejich úprava,
2. distribuce dotazníků podle typů mezi respondenty, předpokládaná návratnost dotazníků byla 75 – 80%,
3. sběr dotazníků zpět od respondentů,
4. zpracování výsledků,
5. počet oslovených respondentů 230,
6. počet odevzdaných dotazníků 200.

6.3 Popis metody

Průzkum byl proveden formou dotazníků. Tento způsob zjišťování informací umožňuje, vzhledem k jeho časové nenáročnosti získat odpovědi na položené otázky a zjistit faktory vztahující se k dané problematice.

Při jeho přípravě byly použity jak otázky uzavřené, tak otázky otevřené, které umožnily přesněji specifikovat odpovědi. Vypracován byl jeden základní typ dotazníku, jehož obsahem bylo 12 otázek. Pouze dvě z otázek - devátá a dvanáctá byly koncipovány jako otevřené, ostatní, uzavřené otázky měly stanovenou možnost odpovědi.

Uzavřené otázky nekladou vysoké nároky na čas a písemné vyjadřování respondenta. Nevýhodou je, že uzavřené otázky omezují možnosti odpovědi respondentů. Dotazník pro studenty byl stejný, ale odpovědi byly zpracovány podle toho, zda byl respondentem student nebo studentka. Výsledky průzkumu jsou u dívek a chlapců uváděny zvlášť.

6.4 Popis výsledků

6.4.1 Zajímají se rodiče o školu, kterou studujete?

Zájem rodičů o školu, kterou jejich dítě navštěvuje je jedním z ukazatelů souvislosti mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů středních škol. Přechod

ze základní školy na školu střední je pro studenta velkou změnou. Nejen že přechází do jiného vzdělávacího instituce, ale také se začíná připravovat na své budoucí povolání. Odpovědi chlapců a dívek se téměř shodovaly. Rozdíl, jak ukazuje tabulka č. 1, byl nepatrný.

Tabulka č. 1

	Pravidelně	Nepravidelně	Nikdy
Chlapci	67	30	3
Dívky	75	24	1

6.4.2 Chodí rodiče pravidelně na třídní schůzky?

Rodiče se třídních schůzek ve škole, kterou jejich dítě navštěvuje, účastní a projevují tak zájem o jeho prospěch, získávají další informace o činnosti školy, plánovaných akcích školy apod. Třídní schůzky stále patří ke klasickým formám kontaktů rodičů a školy.

Určitá část rodičů se třídních schůzek neúčastní. Buď z důvodu pracovního vytížení, nebo z důvodu velké vzdálenosti školy od místa jejich bydliště. Informace o studiu svého dítěte získávají z webových stránek školy, kde mají možnost studijní si výsledky svého syna – dcery prohlédnout. Ke komunikaci s jednotlivými učiteli využívají i e-mailovou poštu. Rodiče tento způsob považují za rovnocenný osobní návštěvě školy. Srovnatelný názor chlapců i dívek na zájem svých rodičů je shrnut v tabulce č. 2.

Tabulka č. 2

	Ano	Ne
Chlapci	79	21
Dívky	87	13

6.4.3 Jak hodnotíte své studijní výsledky?

Studenti vyjádřili spokojenost s dosaženými studijními výsledky. Téměř stejný počet odpovědí dívek hodnotil studijní výsledky jako výborné a dobré. Vyhovující výsledky

dosahují v podstatně nižší míře a nevyhovující minimálně. U chlapců bylo podobné hodnocení u studijních výsledků velmi dobrých a vyhovujících. Ovšem oproti dívkám byl zaznamenán o něco vyšší počet odpovědí nevyhovujících. Výsledky v tabulce č. 3 ukazují na odpovědný přístup ke studiu.

Tabulka č. 3

	Velmi dobré	Dobré	Vyhovující	Nevyhovující
Chlapci	28	40	26	6
Dívky	39	41	18	2

6.4.4 Zajímají se rodiče o akce pořádané školou?

Zájem rodičů o akce pořádané školou je patrný z tabulky č. 4. Větší zájem projevují rodiče dívek. Vyplývá to ze skutečnosti, že dívky jsou obecně sdílnější, o plánované školní akci poskytují rodičům více informací a mají větší zájem se jí účastnit. V rovině zájmu rodičů o akce pořádané školou je situace komplikovaná rozšířenou všeobecnou nechtí rodičů angažovat se, investovat čas a finanční prostředky do činností nad rámec studijních povinností svých dětí a na úkor svého volného času.

Tabulka č. 4

	Zajímají se	Nezajímají se
Chlapci	52	48
Dívky	73	27

6.4.5 Zajímají se rodiče pravidelně o Vaše studijní výsledky?

Tabulka č. 5 ukazuje, že zájem rodičů o studijní výsledky je patrnější u rodičů dívek. Chlapci uvedli menší zájem svých rodičů o jejich prospěch. Komunikace o studijních výsledcích studentů s rodiči je považována za přirozenou součást výchovného procesu. Výchova jako jedna z funkcí rodiny, by měla zahrnovat zájem jak o soukromí dítěte ale i zájem o jeho školní prospěch. Pokud se objeví problémy s prospěchem studenta, odrazí se i v jeho soukromí. Rodiče by měli mít zájem na přehledu o školních výsledcích. Z pohledu výchovy není žádoucí považovat

studium dítěte za jeho soukromou záležitost. Naopak projevovaný zájem a pomoc rodičů přispívají k odstranění případných studijních neúspěchů.

Tabulka č. 5

	Zajímají se	Nezajímají se
Chlapci	67	33
Dívky	85	15

6.4.6 Radí se rodiče o vašem prospěchu s druhými rodiči?

Komunikace mezi rodiči o průběžných studijních výsledcích probíhá hlavně těsně po ukončení třídních schůzek, kdy jsou rodiče ve vzájemném kontaktu. Příčiny horších známek hledají jednak v osobě učitele, ve formě výuky systému hodnocení studentů jednotlivými vyučujícími. Pokud jsou třídním učitelem informováni o celkově slabém prospěchu třídy v určitých předmětech, konzultují informace získané od svých dětí a informací získaných od třídního učitele, a plánují společný postup, k odstranění příčin studijních neúspěchů.

Tabulka č. 6

	Radí se	Neradí se
Chlapci	19	81
Dívky	25	75

6.4.7 Radíte se o svých problémech s rodiči?

Rodiče by měli své dítě vychovávat, mít čas a trpělivost dítěti naslouchat, nepodceňovat jeho problémy a nebýt k jeho problémům lhostejní. Dítě by naopak nemělo pomoc rodičů zcela samozřejmě využívat, zneužívat ji a neomezeně se na ni spoléhat. Tam, kde si dítě neví rady, např. neshodách se spolužáky, s učitelem, při potížích s učením, mohou svojí pomocí významnou mírou přispět k odstranění problémů. Již dítětem sama sdělená starost rodičům je úlevou a dává naději na zvládnutí situace. Rodiče by měli své dítě dobře znát a v případě neuspokojivých studijních výsledků mají ocenit úsilí a snahu, kterou student ve škole vyvíjí. Pokud má student důvěru v rodiče a svěřuje se jim, je to dobrý krok k řešení jeho problému.

Bez vzájemné komunikace si nemohou rozumět, rodiče a děti se nemohou pochopit a dochází k citovému odcizení. V tabulce č. 7 jsou vyjádřeny zjevné rozdíly v potřebě komunikace s rodiči.

Tabulka č. 7

	O nedůležitých věcech	ne	Jen při problémech	Často a téměř o všem
Chlapci	35	15	13	37
Dívky	42	4	6	48

6.4.8 Zlepšil se Váš prospěch oproti prvnímu ročníku?

Při zjišťování zlepšení prospěchu studentů došlo k pozitivnímu zjištění v tom směru, že studenti zvládli zvýšené studijní nároky kladené střední školou oproti škole základní. Po absolvování prvního ročníku, během kterého se seznamovali se systémem výuky, s novými podmínkami, sžívali se s kolektivem, poznávali své spolužáky pedagogy, dosáhli lepších studijních výsledků. Čtvrtina studentů uvedla, že se jejich prospěch nezlepšil. Cílem šetření nebylo zjišťování příčin neúspěchu, ani porovnání zlepšení prospěchu ve vztahu k navštěvovanému ročníku školy. Obecné zjištění zlepšení prospěchu, shrnuté v tabulce č. 8 bylo pro účely bakalářské práce dostačující.

Tabulka č. 8

	Ano	Ne
Chlapci	75	25
Dívky	80	20

6.4.9 Spolupracují rodiče se školou? Uveďte, prosím, jakým způsobem.

Tato otázka byla položena formou otázky otevřené, aby bylo patrné, o jakou konkrétní formu spolupráce ze strany rodičů se jedná. Vyhodnocování odpovědí bylo provedeno společně, jak z odpovědí dívek, tak chlapců. Z grafu vyplývá, že pouze 7% rodičů, tedy nepatrná část se školou nespolupracuje vůbec. Největší procento rodičů

řeší spolupráci formou daru. Významný je i podíl osobní pomoci, zvláště při zajišťování školních akcí. Rodiče, kteří mají možnost v rámci svého podnikání zajistit spolupráci se školou za pomoci vlastní firmy, jsou ochotni tuto pomoc nabídnout. Jakou roli zde hrají daňově výhodné odpočty nebo zda tak činí na základě nezištné pomoci, nebylo cílem šetření. Spoluprací je rodiči vnímána i možnost kopírovat studijní materiály a uspořit tak škole na tuto činnost náklady. Vzájemná spolupráce rodičů a školy přispívá ke školní úspěšnosti studentů. Z tohoto pohledu je potěšitelné zjištění, že přes 90% rodičů v rámci svých možností se školou spolupracuje. Tabulka č. 9 seznamuje s konkrétní formou pomoci.

Tabulka č. 9

	Nijak	Jinak	Kopírka	Osobní pomoc	Zapojí vlastní firmu	Dary	Finančně
Chlapci a Dívky	7	12	12	25	6	30	6

6.4.10 Máte doma pohodu, nebo máte s rodiči neshody?

Odpovědí na otázku zda mají studenti v rodině pohodu, jsem byla velmi mile překvapena. Výsledky byly téměř totožné a to jak u chlapců, tak u dívek. Vnímání rodinné pohody je pro studenta velmi důležité a vytváří vhodné prostředí pro studium. Problém neshody dítěte s rodiči není nikdy záležitostí jen na straně rodičů nebo jen dítěte. V případě neshod v rodině jde o společnou záležitost a jako taková musí být také společně řešena. Není účelem určit viníka neshody, ale odstranit její příčinu. A to bez spolupráce a dobré vůle všech zúčastněných není možné. Výsledky průzkumu uvedené v tabulce č. 10 potvrzují spokojenost studentů s rodinným prostředím.

Tabulka č. 10

	Máme pohodu	Máme neshody
Chlapci	82	18
Dívky	88	12

6.4.11 Vychovávají Vás rodiče přísně?

Předpokladem bylo, že typ výchovy bude studenty posuzován velmi subjektivně. Chlapci vnímali výchovu jako více přísnou. Dívky byly k posuzování výchovného stylu v rodině méně kritické. Pohled na výchovu může být ovlivněn jednak jejím dlouhodobým posuzováním, tak aktuální situací. Výchova rodičů by měla osobnost dítěte respektovat a vést dítě tak, aby samo poznalo, že je mu prospěšná, učí ho vidět a hodnotit vlastní chyby a následně se z nich poučit. Nastavené výchovné mantinely by měly brát v úvahu věk dítěte a prostor pro důvěru. V tabulce č. 11 je patrný odlišný názor na přísnost výchovy.

Tabulka č. 11

	Ano	Ne
Chlapci	48	52
Dívky	35	65

6.4.12 Vyznačte, prosím, který ročník střední školy navštěvujete.

Z tabulky č. 12 vyplývá, že nejmenší zastoupení v průzkumu měli studenti druhého ročníku středních škol, naopak nejvíce odpovědí zaznamenali studenti čtvrtého ročníku. Zájem studentů třetích ročníků byl jen nepatrně nižší. Studenti druhého ročníku projeví nejmenší ochotu k spolupráci na vyplnění dotazníků. Největší zájem o prováděný průzkum projevily studentky třetích ročníků středních škol. Z mého pohledu hodnotím situaci takto. Studenti druhých ročníků nepřikládaly prováděnému průzkumu takovou důležitost jako studenti čtvrtých ročníků, kteří mají více zkušeností s různými průzkumy a jejich přístup k nim je odpovědnější.

Tabulka č. 12

	II. ročník	III:ročník	IV. ročník
Chlapci	25	35	40
Dívky	28	38	34

Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda rodiče dítěti vytváří vhodné rodinné prostředí tak, aby mu vštěpovali význam a důležitost vzdělání a zároveň mu zajistili podmínky pro studium. V práci byl zjišťován zájem rodičů o školu, kterou jejich dítě studuje, podpora studentů a spolupráce se střední školou. Předmětem mého zájmu byla pravidelná účast rodičů na třídních schůzkách, kde rodiče získávají informace jak o studijních výsledcích, tak o dění ve třídě, ve které student tráví podstatnou část dne. Dále zjištění zájmu rodičů o akce přádané školou. Kladný postoj k aktivitám pořádaným školou pomáhá utvořit pozitivního vztah mezi rodinou, studentem a školou. Zájem rodičů o prospěch dětí, konzultace prospěchu s jinými rodiči ukazuje, že rodičům vzdělání dětí není lhostejné, považují ho za důležitý odrazový můstek k profesnímu životu dítěte. Hodnocení studijních výsledků samotnými studenty, ukazuje na schopnost posouzení studijních výkonů a zároveň na snahu o dosažení výsledků lepších. Otázka rodinné pohody nebo neshody a na ni navazující otázka frekvence komunikace v rodině dává odpověď na prostředí, ve kterém je student vychováván a jímž je ovlivňován. Pojetí přísnosti ve výchově rodičů může být momentálním názorem mladší generace, která jako taková nechce být omezována a nebere v úvahu mnohé důvody korigování jejich aktivit. Spolupráce rodičů se školou, jakoukoliv formou odráží jejich vztah k této instituci a vyjadřuje ji podporu. Dotazníkové šetření potvrdilo, že studenti, jejichž rodiče, se zajímají o školu, kterou jejich dítě navštěvuje, kteří navštěvují třídní schůzky, průběžně projevují zájem o studijní výsledky studentů, projevují ochotu spolupracovat se školou, komunikují s dětmi o jejich problémech, zvláště pak školních problémech, dosahují lepšího školního prospěchu než studenti, jejichž rodiče se školou nekomunikují. Rodiče se převážně o školu, kterou jejich dítě studuje, zajímají. Není jim lhostejné, jakým způsobem a v jaké kvalitě škola zajišťuje přípravu studentů pro budoucí povolání nebo další studium.

Závěr

Ve své práci jsem si kladla za cíl popsat souvislost mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů středních škol, výchovné funkce rodiny, funkce školy, důležitost jejich vzájemné spolupráce, provést dotazníkové šetření a vyhodnotit získané informace.

Nejprve jsem charakterizovala rodinu jako prvotní výchovnou jednotku, dále její vývoj v posledním století, funkce současné rodiny, citové vazby v rodině a výchovné styly v rodině. Dále jsem popsala teoretická východiska školství, především hlediska jeho vývoje a rozdělení dle druhu. Následuje charakteristika vztahu těchto dvou institucí. Zde jsem se zabývala postojem rodičů ke škole, výchovným procesem obecně a vztahem studentů ke škole.

V praktické části jsem nejdříve přiblížila postup při provádění dotazníkového šetření a na základě těchto dotazníků vyhodnotila odpovědi na otázky, zodpovězené studenty středních škol.

Cíl práce se mi podařilo splnit, neboť jsem popsala teoretická východiska dané problematiky a na základě výsledků dotazníkového šetření zhodnotila vliv dvou různých typů výchovných institucí a to rodiny jako prvotní výchovné instituce, a školy jako dalšího výchovného činitele a jejich vzájemné spolupráce a jejich vzájemnému vlivu na vzdělávání studentů.

V práci jsem se věnovala tématu, které bylo zpracováno z různých úhlů pohledu. Dle mého názoru může být má práce přínosná v oblasti informací získaných za pomoci dotazníkového šetření. Tyto informace mohou být využity samotnými školami ale především neziskovými organizacemi zabývajícími se rodinnou problematikou.

Doporučená opatření vstřícnější spolupráce rodiny se školou studenty a vzájemná komunikace mezi všemi zmiňovanými subjekty.

Na základě poznatků, kterých jsem v práci dosáhla, jsem zjistila v některých aspektech vlivu rodinného prostředí ke škole podstatné nedostatky, které mohou mít negativní vliv na školní prospěch studentů středních škol. Na straně druhé by školy jako zástupci veřejného sektoru, by dle mého názoru měly všem studentům poskytovat maximálně užitečné vzdělávací služby, aby tak naplnily své poslání, kterým je dosažení vzdělání studentů.

Dotazníkové šetření ukázalo, že spolupráce školy a rodiny by mohla být na vyšší úrovni. Rodiče v některých případech podceňují význam komunikace v rodině, význam aktivit školy, třídní schůzky nenavštěvují, informace čerpají z webových stránek školy, s pedagogy komunikují v případě neuspokojivých studijních výsledků studenta a v případě výchovných problémů.

Závěrem bych chtěla podotknout, že budoucnosti dětí, jejich vzdělávání a výchově bychom se jako rodiče měli věnovat s plnou odpovědností a neměli bychom ji podceňovat nebo dokonce zanedbávat.

Rezumé

Práce je zaměřena na problematiku souvislosti mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů středních škol.

Popisuje problematiku výchovy dítěte v rodině jako v prvotní výchovné instituci a zdůrazňuje kladný vliv na jeho zdravý vývoj. Zdůrazňuje společenské postavení učitele jako rozhodujícího výchovného a pedagogického elementu. Hlavní důraz je kladen na přístup k výchovně vzdělávacímu procesu. Je patrné, že na vývoji rodiny se odráží celospolečenské změny. Společnost ovlivňuje jak způsob života rodiny, tak její postavení ve společnosti a podílí se na změnách ve vztahu uvnitř rodiny a následně rodiny a školy.

V praktické části jsou zpracovány dotazníky, které odpovídají na danou problematiku souvislosti mezi školním prospěchem a rodinným prostředím u studentů středních škol. Zjištěné výsledky byly vyhodnocovány u respondentů zvlášť, podle pohlaví. Práce je doplněna tabulkami a grafy které zpřehledňují zpracované výsledky.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá teoretickými východisky dvou institucí, ovlivňujících výchovu dítěte, tedy rodiny a školy, jakož i teoretickými východisky vzájemných vztahů těchto institucí. Autorka na základě zjištěných poznatků provádí dotazníkové šetření na střední škole, vyhodnocuje je a zjišťuje, jak rodinné prostředí ovlivňuje prospěch studentů středních škol; tedy jaký vliv má vztah rodičů a jejich dospívajícího dítěte, podpora a spolupráce rodičů se školou a v neposlední řadě komunikace mezi všemi účastníky výchovného a vzdělávacího procesu.

Klíčová slova

Rodina, rodinné prostředí, výchova, škola, výchovné styly, student, učitel.

Annotation

This thesis examines the relationship between a child's academic ability and family environment throughout their secondary school education, focusing on the two institutions with the most influence in bringing up a child, namely family and school, and describes the theoretical base of their relationship. The author evaluates data obtained from questionnaires distributed to secondary school students and then presents the findings, which includes such influences as: relationships between student, parents and school; support from parents and school; cooperation between parents and school and also on communication between all three in the process of education and upbringing.

Keywords

Family, family environment, upbringing, school, upbringing styles, student, teacher.

Seznam použité literatury

1. Čáp, J. Mareš, J.: *Psychologie pro učitele*. 1.vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X
2. Čáp, J.: *Psychologie výchovy a vyučování*. 1.vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-534-3
3. Grečmanová, H., Holoušová, D., Urbanovská, E.; Bůžek, A. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 2003. ISBN 80-85783-24-X
4. Grečmanová, H., Holoučková, D., Urbanovská, E., Bůžek, A.: *Obecná didaktika II*. 1.vyd. Olomouc: Hanex, 2000. ISBN 80-85783-24-X
5. Hartl, P. Hartlová, H.: *Psychologický slovník*, 1.vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN: 80-7178-303-X.
6. Kalhous, Z., Obst, O. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. 62 s. ISBN 80-7178-253-X.
7. Kohoutek, R. *Pedagogická psychologie*, Brno: IMS, 2006.
8. Kohoutek, R. *Základy sociální psychologie*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-06064-2
9. Kohoutek, R. *Základy pedagogické psychologie*. Brno: CERM, 1996. ISBN 80-85867-94-X
10. Kraus, B. Poláčková, V. *Prostředí člověk výchova*, Brno: Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2.
11. Kusák, P., Dařílek, P. *Pedagogická psychologie*. Olomouc: UP, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-244-0294-7
12. Matějček, Z., Dytrych, Z.: *Nevlastní rodiče a nevlastní děti*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s r. o., 1999. ISBN 80-7169-897-0
13. Matějček, Z.: *Co, kdy, kde a jak ve výchově dětí*. 3.vyd. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-494-X
14. Matějček, Z. *Rodiče a děti*, 1.vyd. Avicenum: zdr. nakladatelství, 1986
15. Matějček, Z., Langmeier, J.: *Výpravy za člověkem*, 1.vyd. Praha: 1981
16. Možný, I. *Pedagogika*, 1.vyd. SLON: Studijní texty 2004, ISBN: 978-80-86429-87-82004.
17. Pařízek, V. *Obecná pedagogika*, 1.vyd. Praha: Karolinum, 1994
18. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4

19. Sekot, A, *Sociologie v kostce* 3. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN80-7315-126-X
20. Švec, V. *Vybrané kapitoly z obecné didaktiky*. Brno: MU Brno, 1997. ISBN 80-120-1308-7

Internetové zdroje

21. <http://dps.bifur.net/sem1/pedagogika/pedagogika17.pdf> 15. 3. 2009
22. <http://ucitelskelisty.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/AR.asp?ARI=102981&CAI=2147> 3.2.2009
23. <http://psycho-1.blogspot.com/2007/06/mrabuicov.html> 1.2.2009

Seznam příloh

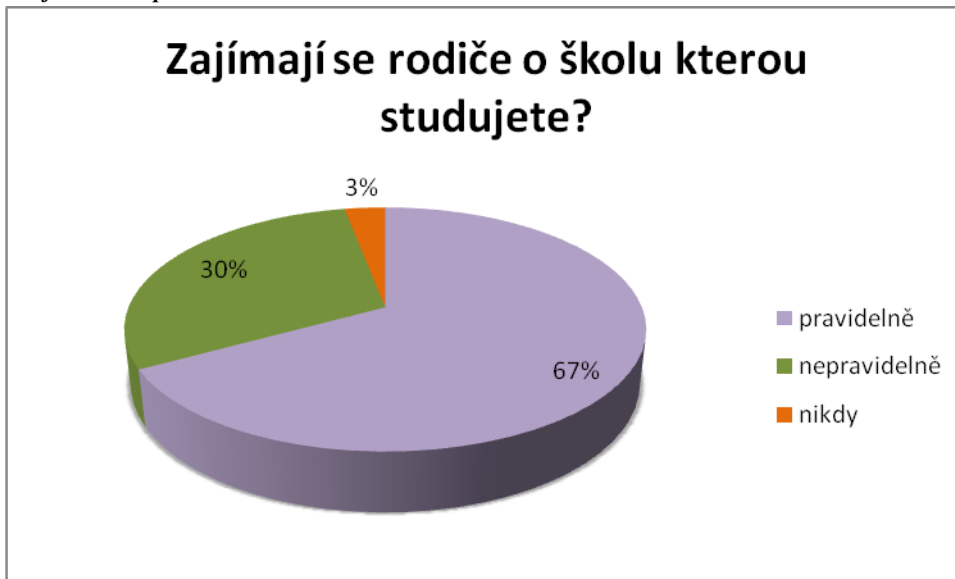
- Příloha č. 1 Graf *Zajímají se rodiče o školu, kterou studujete?*
- Příloha č. 2 Graf *Chodí rodiče pravidelně na třídní schůzky?*
- Příloha č. 3 Graf *Jak hodnotíte své studijní výsledky?*
- Příloha č. 4 Graf *Zajímají se rodiče o akce pořádané školou?*
- Příloha č. 5 Graf *Zajímají se rodiče pravidelně o Vaše studijní výsledky?*
- Příloha č. 6 Graf *Radí se rodiče o vašem prospěchu s druhými rodiči?*
- Příloha č. 7 Graf *Radíte se o svých problémech s rodiči?*
- Příloha č. 8 Graf *Zlepšil se Váš prospěch oproti prvnímu ročníku?*
- Příloha č. 9 Graf *Spolupracují rodiče se školou? Uveďte, prosím, jakým způsobem*
- Příloha č. 10 Graf *Máte doma pohodu, nebo máte s rodiči neshody?*
- Příloha č. 11 Graf *Vychovávají Vás rodiče přísně?*
- Příloha č. 12 Graf *Vyznačte, prosím, který ročník střední školy navštěvujete.*
- Příloha č. 13 Dotazník pro studenty

Přílohy

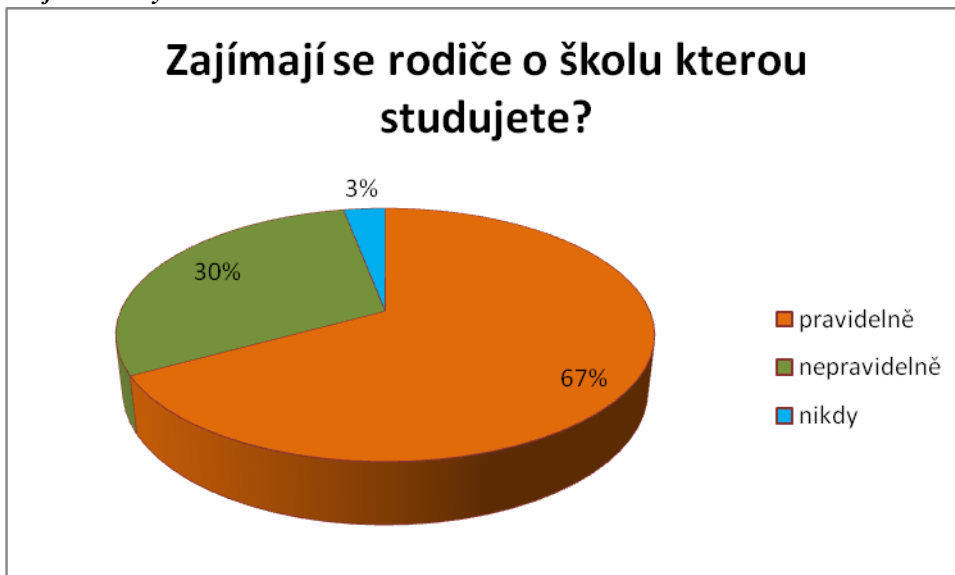
Příloha č. 1

Zájem rodičů o školu.

Graf č. 1 Chlapci

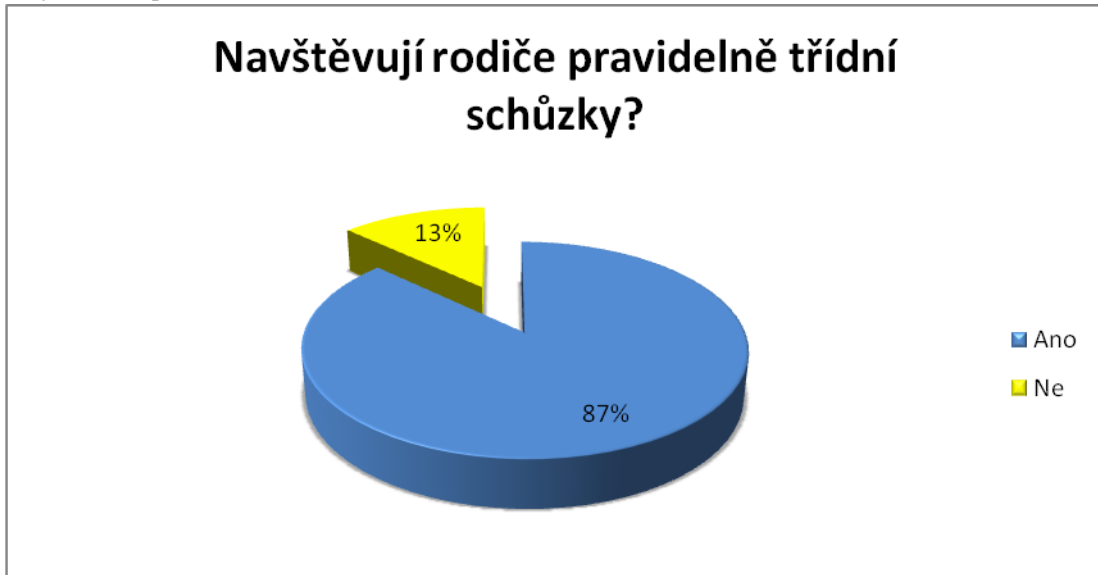
Graf č. 1 Dívky

Příloha č. 2

Zájem rodičů o třídní schůzky.

Graf č. 2 Chlapci

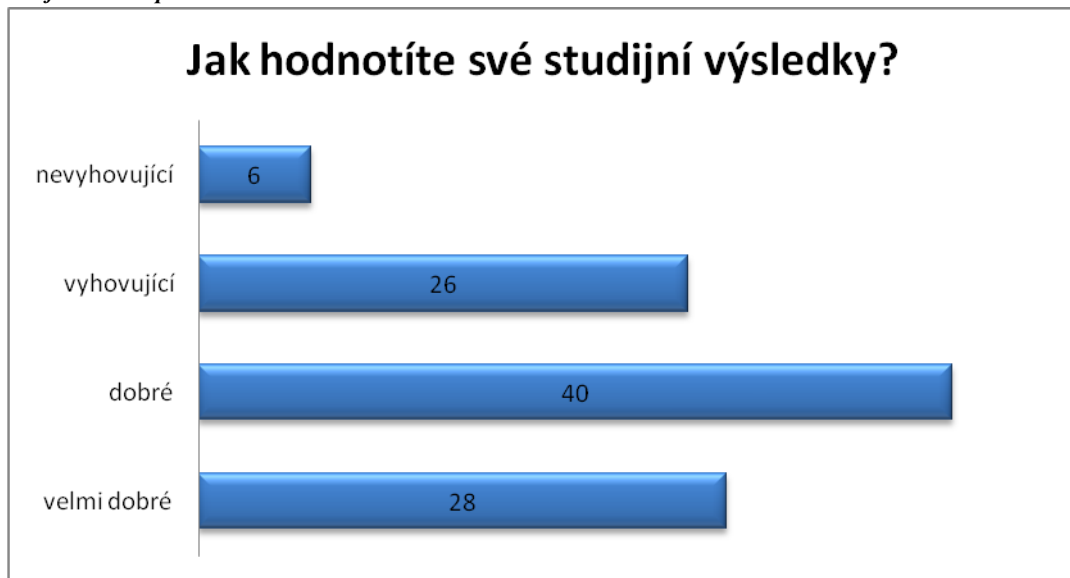
Graf č. 2 Dívky

Příloha č. 3

Hodnocení dosažených studijních výsledků.

Graf č. 3 Chlapci

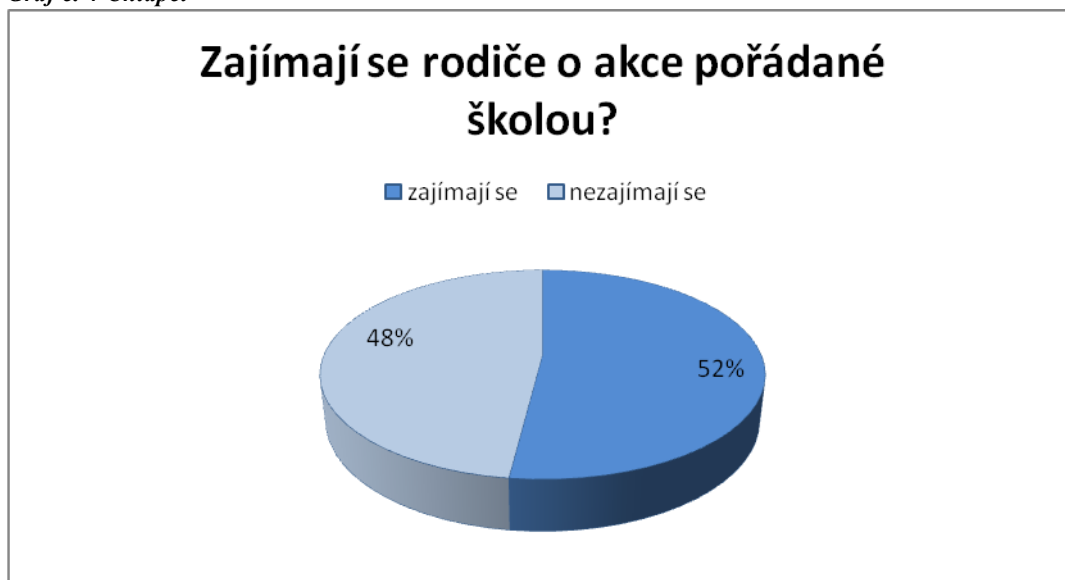
Graf č. 3 Dívky

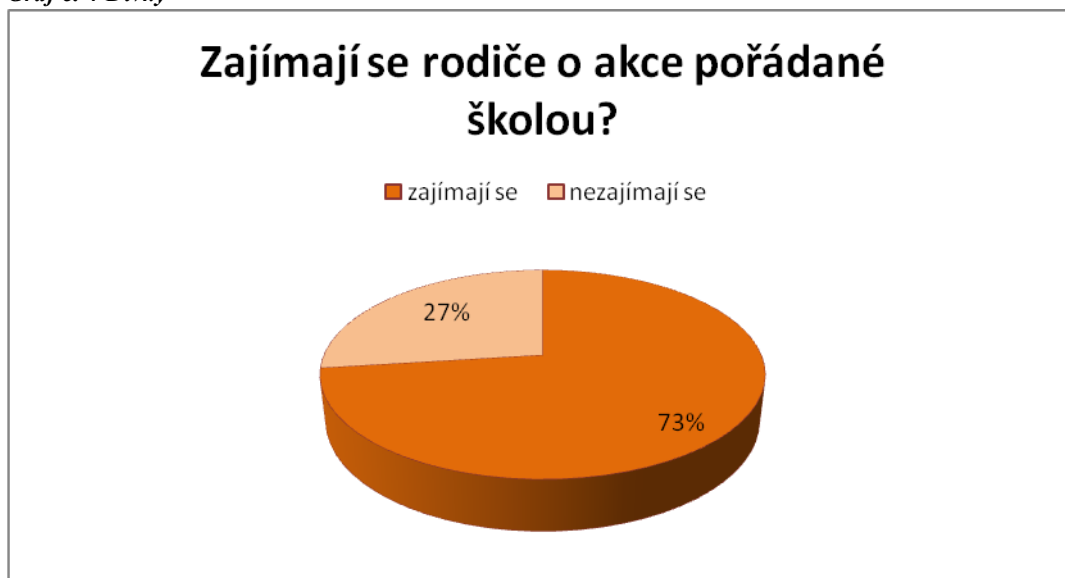
Příloha č. 4

Zájem rodičů o aktivity školy.

Graf č. 4 Chlapci

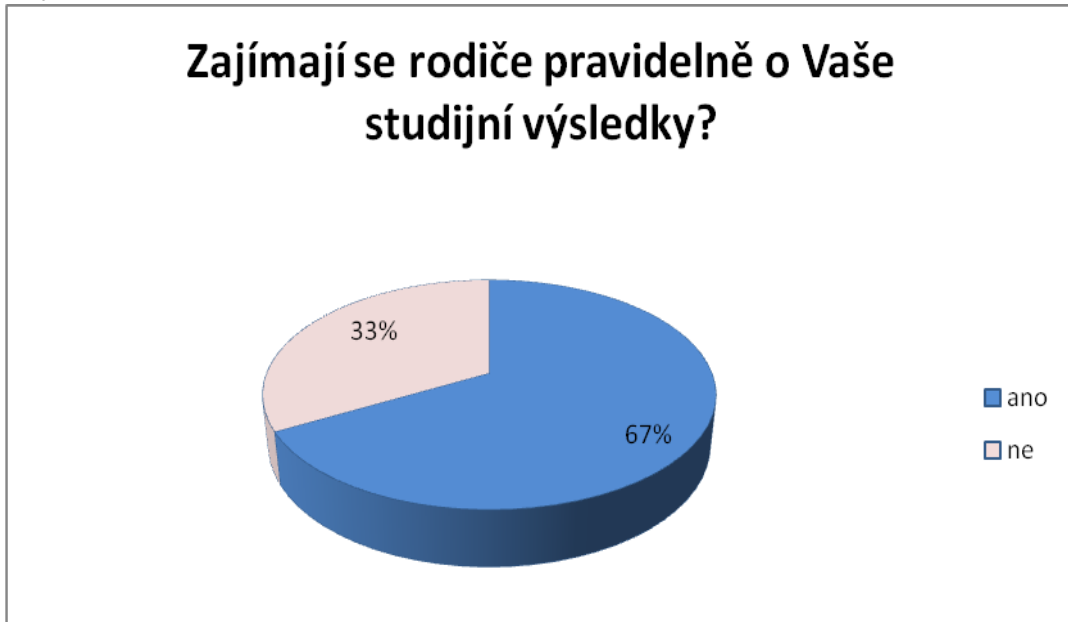
Graf č. 4 Dívky

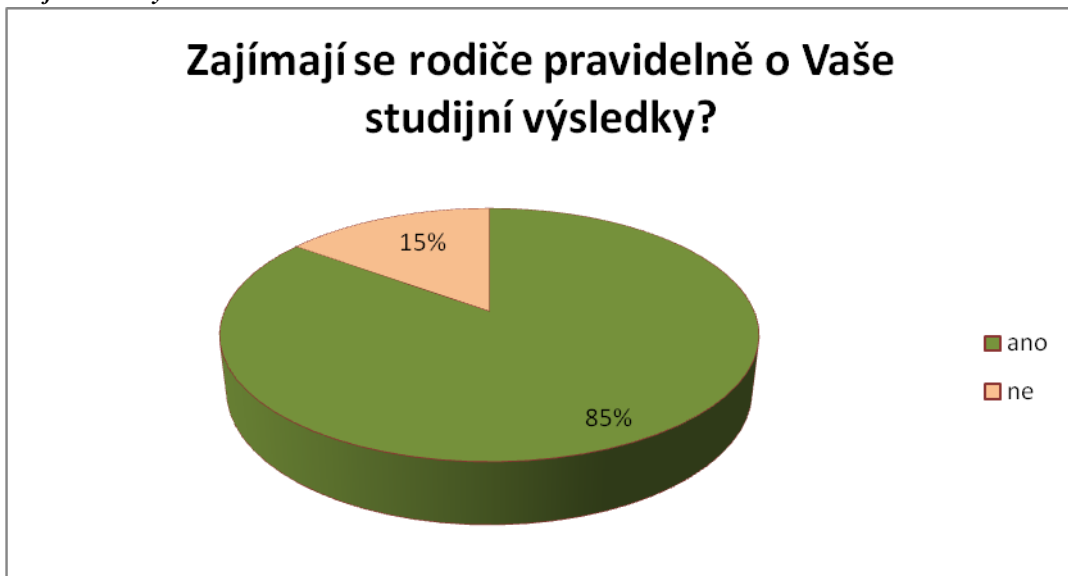
Příloha č. 5

Zájem rodičů o studijní výsledky.

Graf č. 5 Chlapci

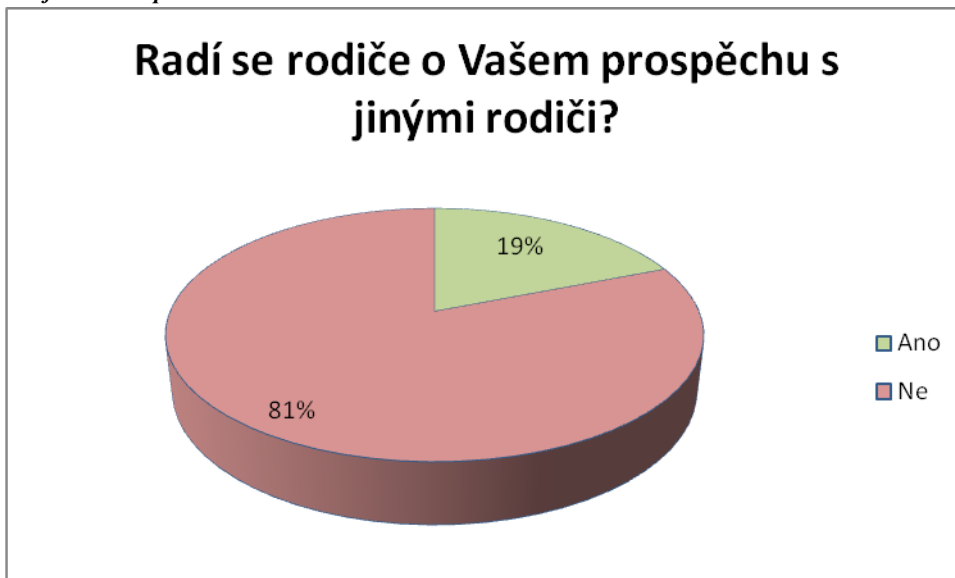
Graf č. 5 Dívky

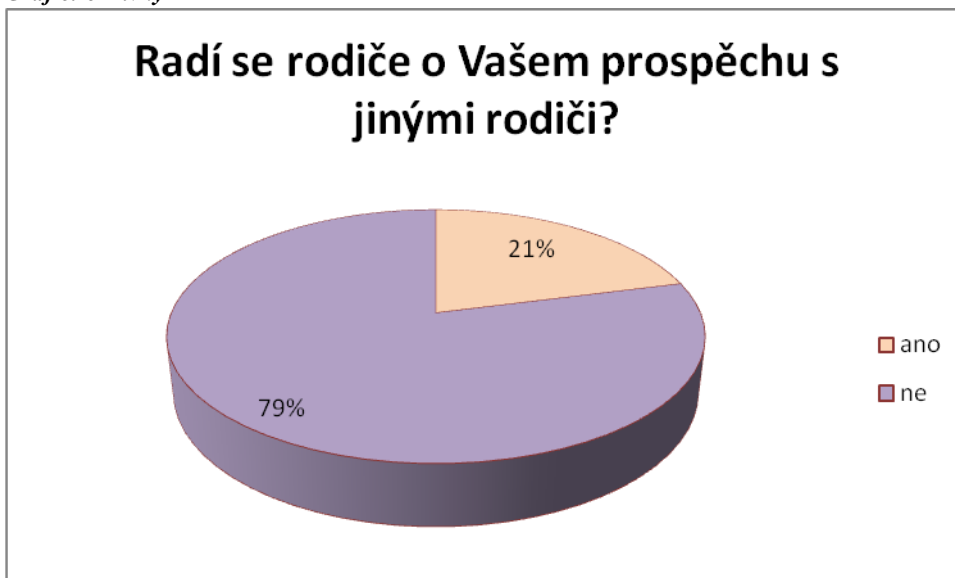
Příloha č. 6

Konzultace prospěchu s jinými rodiči.

Graf č. 6 Chlapci

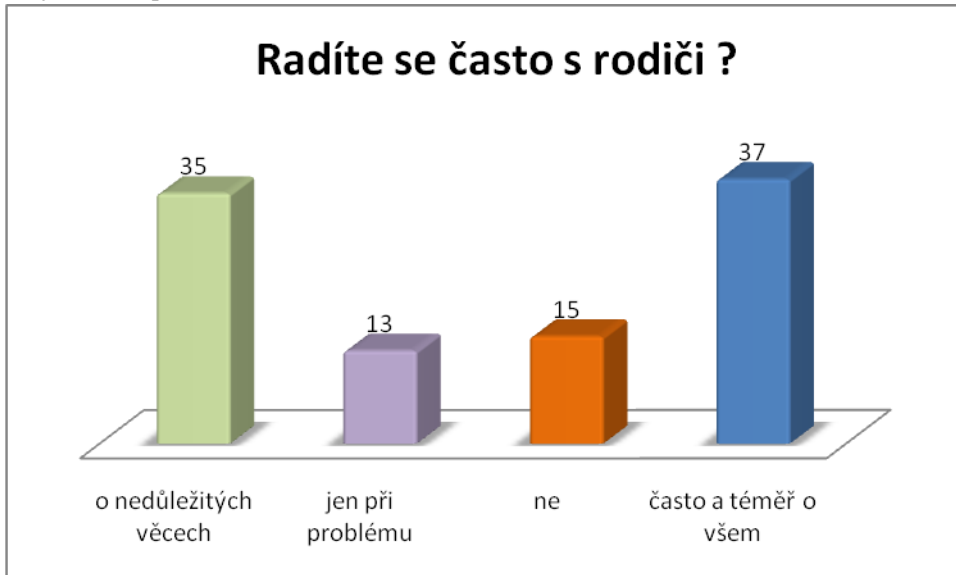
Graf č. 6 Dívky

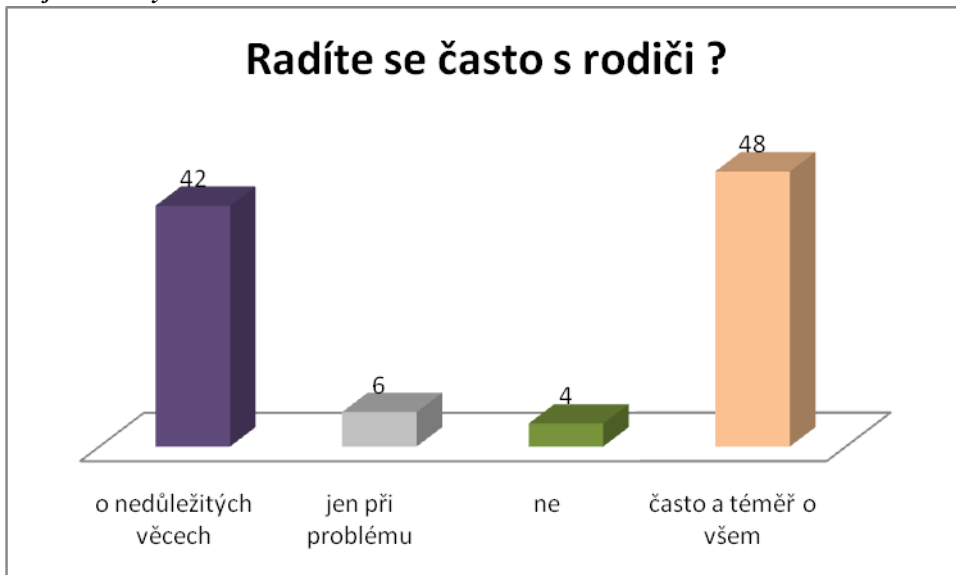
Příloha č. 7

Komunikace s rodiči.

Graf č. 7 Chlapci

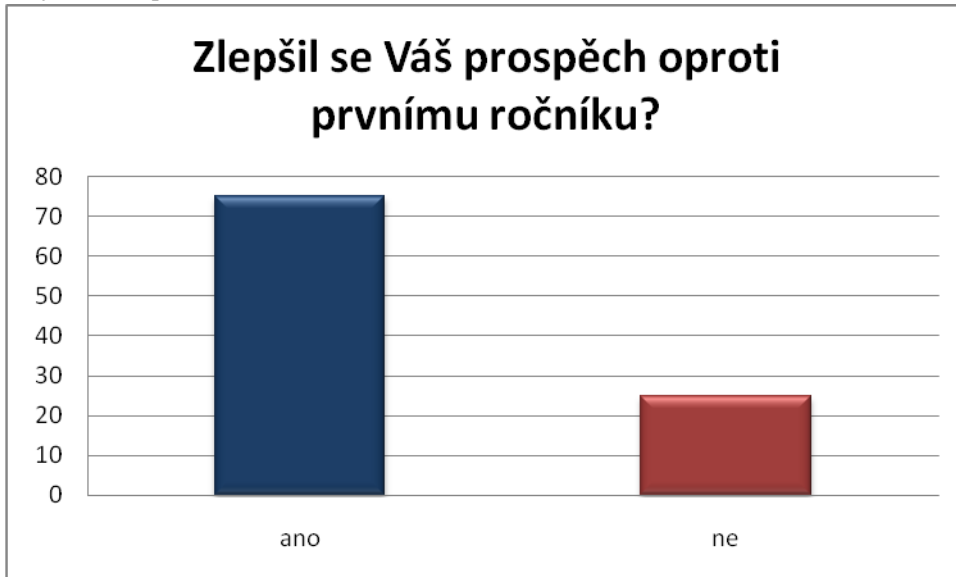
Graf č. 7 Dívky

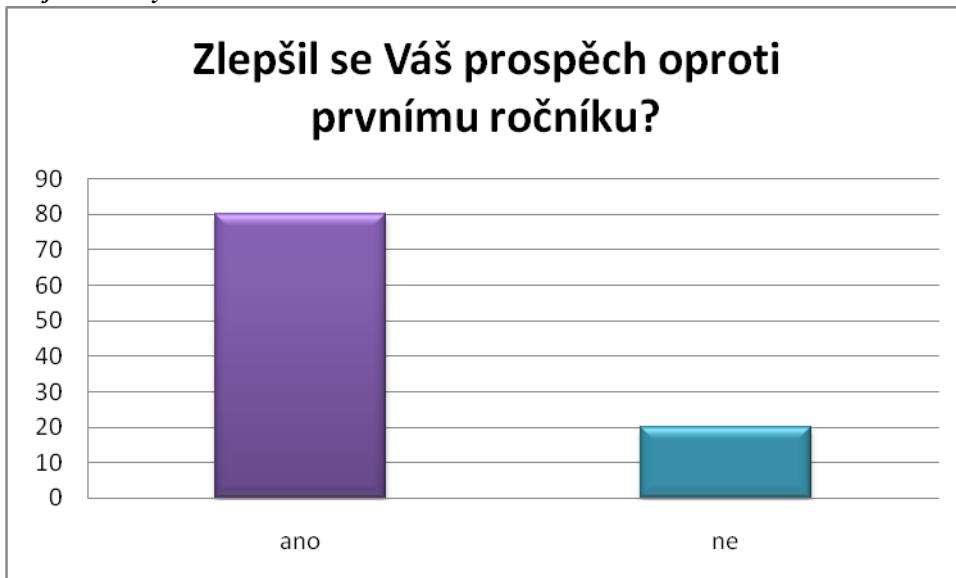
Příloha č. 8

Zlepšení prospěchu oproti prvnímu ročníku.

Graf č. 8 Chlapci

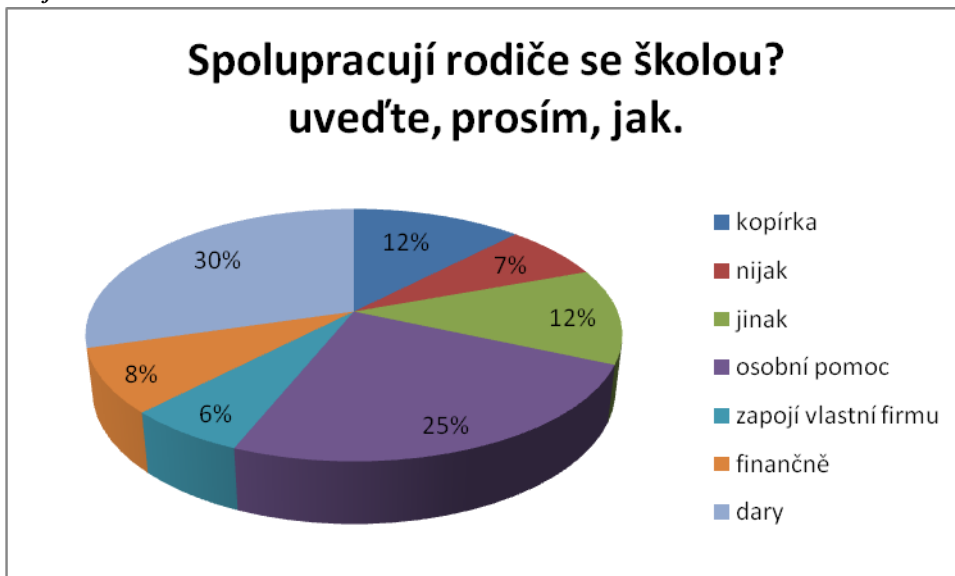
Graf č. 8 Dívky

Příloha č. 9

Spolupráce rodičů se školou.

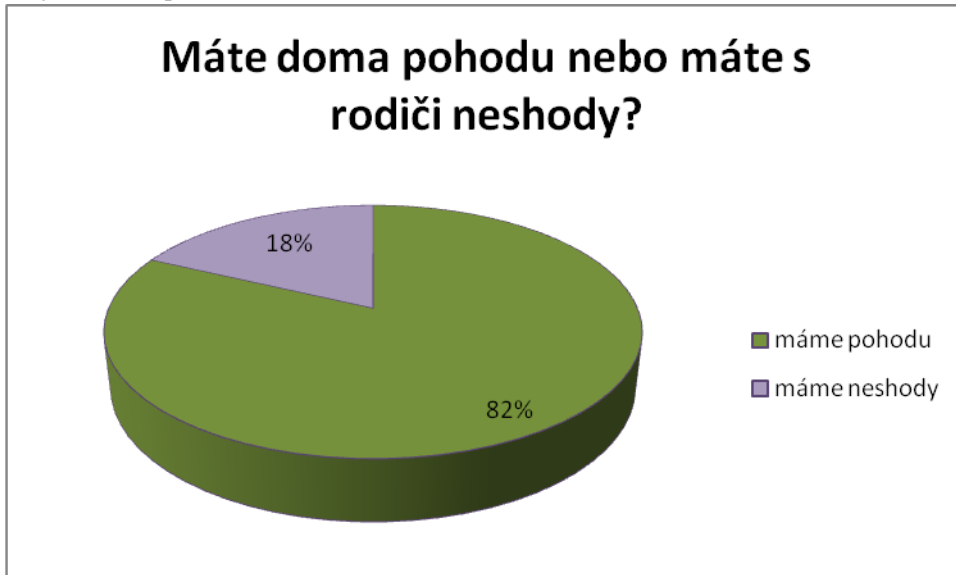
Graf č. 9

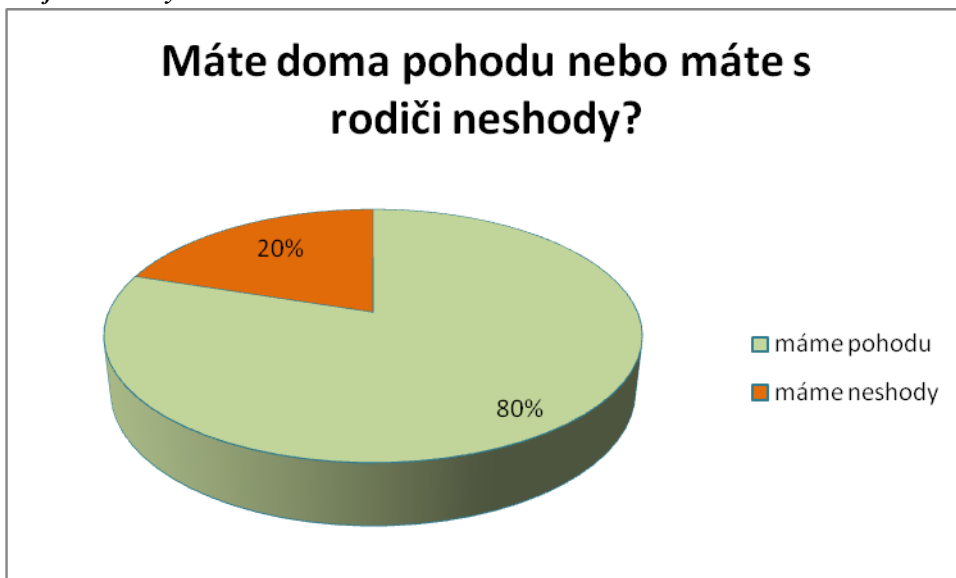
Příloha č. 10

Pohoda v rodině, neshody v rodině.

Graf č. 10 Chlapci

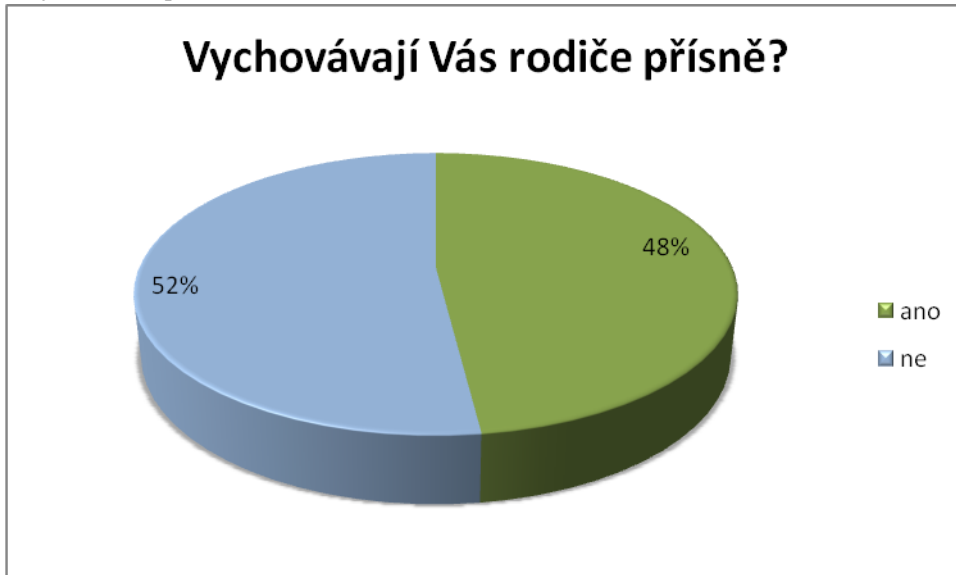
Graf č. 10 Dívky

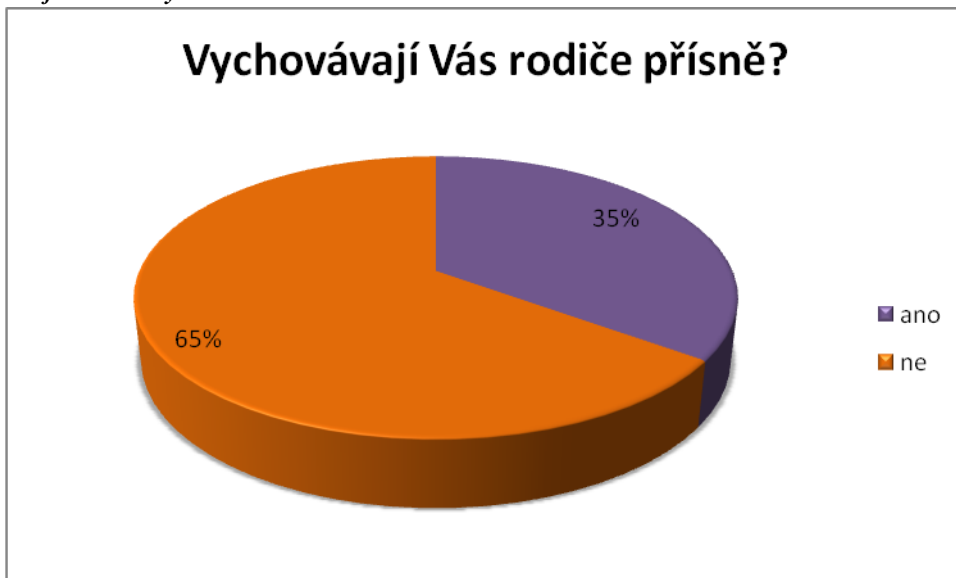
Příloha č. 11

Výchova v rodině.

Graf č. 11 Chlapci

Graf č. 11 Dívky

Příloha č. 12

Navštěvovaný ročník střední školy.

Graf č. 12 Chlapci

Graf č. 12 Dívky

Příloha č. 13

Dotazník pro studenty

dívka

chlapec

1. *Zajímají se rodiče o školu, kterou studujete?*
Pravidelně Občas Nikdy
2. *Chodí rodiče pravidelně na třídní schůzky?*
Ano Ne
3. *Jak hodnotíte své studijní výsledky?*
Velmi dobré Dobré Vyhovující nevyhovující
4. *Zajímají se rodiče o akce pořádané školou?*
Zajímají se Nezajímají se
5. *Zajímají se rodiče pravidelně o Vaše studijní výsledky?*
Ano Ne
6. *Radí se rodiče o vašem prospěchu s druhými rodiči?*
Ano Ne
7. *Radíte se o svých problémech s rodiči?*
O nedůležitých věcech Ne Jen při problému Často a téměř o všem
8. *Zlepšil se Váš prospěch oproti prvnímu ročníku?*
Ano Ne
9. *Spolupracují rodiče se školou? Uveďte, prosím, jakým způsobem*
10. *Máte doma pohodu, nebo máte s rodiči neshody?*
Máme pohodu Máme neshody
11. *Vychovávají Vás rodiče přísně?*
Ano Ne
12. *Vyznačte, prosím, který ročník střední školy navštěvujete.*